

SLOVENSKI JADRAN

LETO I., ŠTEV. 20

Koper, petek 16. maja 1952

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

Trst pred volitvami

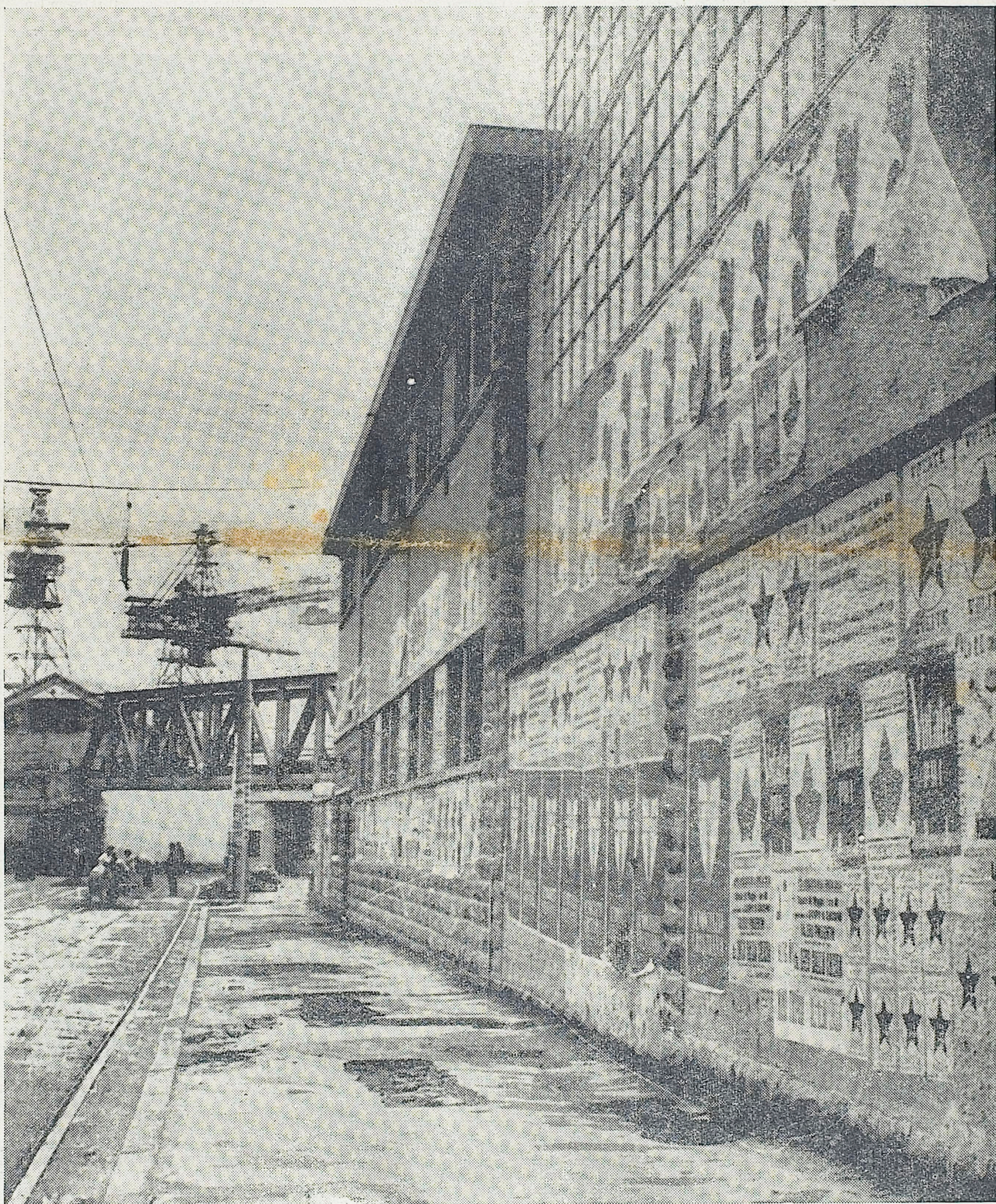
Trst je že med vojno in po osvo-
bodonti predstavljal edinstven pri-
mer enotnosti antifašističnega pre-
bivalstva večnarodnostnega me-
sta, Trst predstavlja danes edin-
stven primer razcepljenosti sil. Na-
cionalna in strankarska nestrpnost
je taka, da ji ni najti mesta v no-
beni državi takoimenovane zapadne
demokracije. Ni pa prav za prav
človeka v Trstu, ki ne bi bil pod
vplivom te ali one struje. Mesto je
politično izredno razgibano pa če-
prav tudi v negativnem smislu, da
ne najdeš enakega primera. Višek
te posebnosti pa je dosegla seda-
nja volivna kampanja.

Ni pa tudi kraja v svetu, kjer bi
bila tako silovito zrahljana per-
spektiva delavskega rapreda in si-
gurnost njegove zmage. Nedvomno
je, da glavno odgovornost za tako
nenormalno stanje v Trstu nosi
vodstvo kominforma, ki je z za-
hrbtnim udarcem na revolucijo
uspešni ustvariti razcep in razkol v
delavskih vrstah. To je izkoristila
vsa mogoča in nemogoča fašistična
in iredentistična italijanska reakci-
ja in si iz tega skuša kovati poli-
tičen kapital. Najbolj pa so разо-
čarani pristaši kominforma. Zlasti
to dejstvo daje zagotovilo, da se bo
delavski razred znašel in da bo sam
sposoben svoje vrste ponovno ze-
diniti in si ustvariti tisto perspe-
ktivo zmage, ki jo je v tej situaciji
začasno izgubil. Se posebno se te-
ga izdajstva vodstva kominforma
in nevarnosti fašizma, ki proti
Trstu, zaveda slovenski življenj, ki
čeprav je bil trenutno razcepljen
in je podlegel reakcionarni Vida-
ljevske teoriji, da je treba postaviti
v ospredje internacionalizem pred
pravico nacionalne enakopravnosti
sedaj spoznava, da je tako nazira-
nje dejansko voda na mlin ponov-
nemu nacionalnemu zatiranju, ki
nima nič skupnega s praviimi inte-
resi in enakopravnostjo Italijanov
in Slovencev na Tržaškem. Ta za-
vest s silovito naglico ustvarja
enotnost slovenskega življenja, eno-
tost, ki se kuje po tradicijah OF,
ki je bila že v preteklosti sposobna
združiti vse Slovence in tudi zmagati.

Napad vodstva kominforma na
enotnost tržaškega slovenskega in
italijanskega življenja in na enotnost
tržaškega delavskega razreda je
ustvaril zelo ugodna tla za ponovni
napad fašizma, ki se kaže danes že
zelo odkrito in ki ga Vidaljeva
agentura podpira ter z njim vodi
skupno akcijo proti Ljudski fronti.
Ta je danes edina, ki se bori za in-
terese tržaškega prebivalstva.

To stanje, ki je prišlo do izraza
ob sedanjih volitvah, in sklepi lon-
donske konference, ki kažejo očiten
poskus, da se proti volji Tržačanov
in v škodo jugoslovanskih intere-
sov Trst ponovno preda Italiji, je
pretreslo zavest poštenega tržaške-
ga prebivalstva, da danes ponovno
vstopa v Ljudsko fronto in zastopa
njeno stališče ter spoznava, da
so vsi njegovi navidezni prijatelji
in zaščitniki njihovi dejanski so-
vražniki in sovražniki dejanske ne-
odvisnosti Trsta ter da so njegovi
edini prijatelji jugoslovanski nara-
di in jugoslovanska vlada. Da bo
to spoznanje dejansko tudi vpliva-
lo na razmerje glasov zlasti v slo-
venskih predelih mesta in v oko-
lici kakor tudi v delavskih sredi-
ščih, je dokaz krepitve Ljudske
fronte, ki se dejansko bori za ne-
odvisnost Trsta in proti ponovne-
mu italijanskemu zaslužnjenju.

R. C.

Trst je predmet mešetarjenja na račun Tržačanov in predvsem slovenskega življenja, proti jugoslovanskim interesom in v korist fašistične megalomanije, ki ponovno, kakor pred 30 leti, dviga glavo. Fašisti skupaj z Vidaljevim izdajalskim vodstvom divjajo pred očmi zaveznikov. Toda Slovencev in sploh tržaškega delovnega ljudstva ni mogoče več prevariti

NOVE ODREDBE

komandanta Vojaške uprave JLA jugoslovanske cone STO

Komandant Vojaške uprave JLA jugoslovanske cone STO, polkovnik Miloš Stamatović, je v sporazumu z vlado FLRJ izdal tri odredbe, ki imajo poseben pomen za nadaljnje življenje v coni.

S prvo odredbo se olajšuje promet med jugoslovansko cono STO in FLRJ. Stalnim prebivalcem cone, ki imajo osebne legitimacije, se olajšuje svoboden prehod v FLRJ brez vsakega drugega dokumenta. Potna dovoljenja za potovanje v inozemstvo stalnim prebivalcem cone bodo v bodoče dajale jugoslovanske oblasti Državljanji FLRJ se lahko gibljejo po coni z onimi dokumenti, ki so potrebni za gibanje po obmejnih okrajih FLRJ.

Z drugo odredbo se ukinja Istrski okrožni ljudski odbor, a njegove kompetence se prenese na okrajna ljudska odbora Koper in Buje, kot organa ljudske oblasti. Da bi državna uprava na področju cone bila čim učinkovitejša, bo komandant Vojaške uprave JLA postavil dva svetnika in to po enega za vsak okraj. Za svetnika okraja Koper bo komandant postavil delegata vlade LR Slovenije, za okraj Buje pa delegata vlade LR Hrvatske. Na ta dva svetnika se prenese pravica nadzorovanja Vojaške uprave JLA, izvzemši vprašanje varnosti, javnega miru in reda, državljankega statusa, kontrole tujcev in vprašanj, ki so po predpisih FLRJ v kompetenci zveznih organov, ali za katera odgovarja Vojaška uprava pri opravljanju svojega mednarodnega mandata.

Hkrati predvideva odredba, da se komandant pri izdajanju odločb o vseh poslih državne uprave posvetuje s političnim svetnikom — predstavnikom vlade FLRJ. Komandant bo pooblastil tega političnega svetnika, da bo sam izdal odločbe glede posameznih vprašanj s področja gospodarstva in državne uprave. Politični svetnik bo vskladal svoje delo z okrajnima svetnikoma. V primeru potrebe lahko Vojaška uprava JLA organizira svete, sestavljene iz predstavnikov okrajnih ljudskih odborov zaradi vzkladitve posameznih skup-

nih poslov. Kot posebnost v tej odredbi je predpis, da so vsi organi ljudske oblasti in uprave cone dolžni še nadalje spoštovati načela narodnostne enakopravnosti vseh prebivalcev cone, njihove pravice do uporabe materinega jezika in javnem in zasebnem življenju, njihove pravice do neoviranega nacionalnega in kulturnega razvoja in da pri izpolnjevanju vseh javnih služb upoštevajo narodnostni sestav prebivalcev svojega področja.

Tretja odredba predpisuje razširitev poslovanja Narodne banke FLRJ tudi na to cono. Banka bo odprla svoji podružnici v Kopru in Bujah, ki sta edini pooblaščenici, da na področju cone opravljata vse posle javnih financ in zlasti devizne posle. S tem odpadejo vse omejitve v plačilnem prometu med FLRJ in cono. Druge banke lahko posamezno od teh poslov opravljajo samo po pooblastilu Narodne banke FLRJ.

Razen omenjenih odredb prinaša zadnji uradni list Vojaške uprave JLA tudi Pravilnik o izmenah in dopolnitvah Pravilnika o potnih dokumentih stalnih prebivalcev jugoslovanske cone STO, ki veljajo izven FLRJ in cone A STO in pooblastilo Istrski banki, da lahko opravlja devizno-valutne posle na področju jugoslovanske cone STO.

Ta pravilnik ureja potovanja stalnih prebivalcev jugoslovanske cone STO izven FLRJ in cone A STO samo na osnovi potnega dokumenta, izdanega od ministrstva notranjih zadev FLRJ, ki izdaja tudi vizume na te dokumente, predstavništva FLRJ v inozemstvu pa lahko te, že izdane vizume, podaljšujejo.

S pooblastilom je Istrska banka v Kopru dobila pravico, da lahko opravlja devizno-valutne posle na področju jugoslovanske cone STO. Pooblastilo navaja, naj se to poslovanje opravlja v smislu obstoječih deviznih predpisov in predpisov, ki jih izdaja Narodna banka FLRJ.

Vse odredbe, pravilnik in pooblastila Istrski banki stopijo v veljavo takoj.

OD TRIGLAVA DO JADRANA

IZ SLOVENSKE ISTRE

25.000 DEMONSTRANTOV V KOPRU IN BUJAH JE OBSODILO KRIVICNE SKLEPE LONDONSKE KONFERENCE

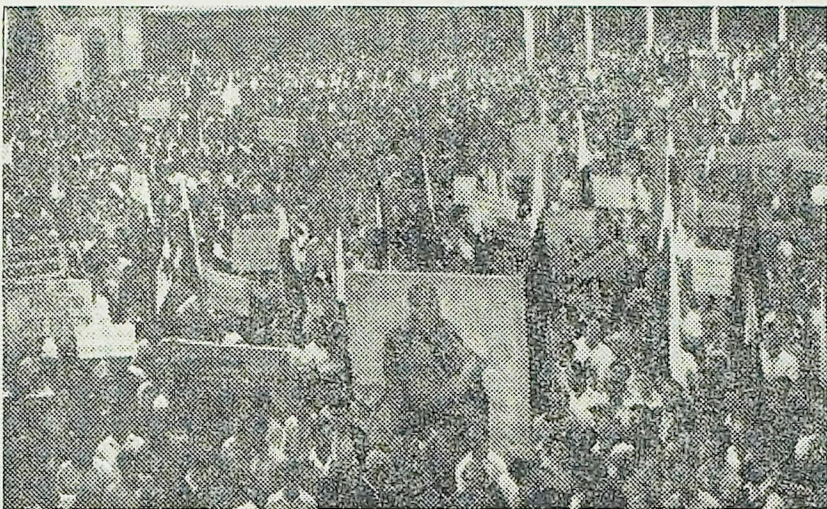
Preteklo soboto je v Kopru in Bujah nad 25.000 demonstrantov ostro protestiralo proti krivičnim sklepom londonske konference. Koprške ulice so preplavili sprevidi številnih demonstrantov, ki so nosili na stotine transparentov in vzklikali tovarišu Titu in Partiji ter proti De Gasperiju in pojavom neofašizma v Trstu in Italiji. Do začetka zborovanja se je zbralo na Titovem trgu v Kopru okrog 15.000 ljudi, ki so prihajali tudi iz vseh okoliških krajev.

Po uvodnih besedah tajnika okrajnega komiteja Radota Pišota-

bivalstva. Delavci Trsta, uprite se verigam, v katere vas hočejo s Togliattijevo in Vidalijevo pomočjo ponovno ukleniti, uprite se fašizmu ki mu londonski sporazum pripravlja ugodna tla v Trstu.

Za tem je govoril član okrožnega komiteja Mario Abram, ki je prav tako poudaril, da je sklepe londonske konference prebivalstvo Istrskega okrožja sprejelo z ogorčenjem. Ob koncu zborovanja so velikim odobravanjem sprejeli protestno resolucijo proti sklepom londonske konference.

Na velikem protestnem zborova-

Sokola je govoril množici član okrajnega komiteja Stane Furlani, ki je med ogorčenimi vzklikali proti dajanju novih koncesij Italiji v Trstu zaklical: demokratičnemu prebivalstvu Trsta: »Z vami smo tovariši, kot smo bili z vami v slavni dnehi naše skupne borbe za svobodo, skupaj v enotnem naporu in enotnem smotru. Nikoli več fašizma, Mussolinijevega ali Vidalijevega!«

Nato je tov. Furlani govoril c londonski konferenci in dejal, da se je De Gasperi trudil v Londonu, da bi čim več izsilil od Amerike in Anglije, italijanski kominformizem s Togliattijem in Vidalijem pa je v tem času oboževal demokršćansko vladu, da se zadovoljuje samo z drobtinami in pozival italijansko ljudstvo naj »reši Trst, da ne bo postal grob Italijanov«. Prepirali so se in prepirajo se s fašisti za prednost v blatenju jugoslovanskih narodov in v zahtevah za izročitev Trsta Italiji.

»Ne moremo priznati in ne priznamo londonske konference — je zaključil tovariš Furlani — kajti priznati njene sklepe bi pomenilo odpirati vrata fašizmu v Trstu, bi pomenilo odpirati vrata novim mukam in novim žrtvam Slovencev in demokratičnega italijanskega pre-

Potem, ko je poudaril, da Italijani Istrskega okrožja ne bodo nikoli priznali sklepov londonske konference je navedel, da so Italijani popolnoma enakopravni pri izvrševanju oblasti, saj je v organih okrožnih oblasti 60 Italijanov, v mestnem ljudskem odboru v Kopru pa 38. V veliki večini so Italijani zastopani v ljudskih odborih v Piranu, Izoli, Bujah, Novemgradu in Umagu.

SV. PETER — NOVA VAS — Pred kratkim smo v naši vasi slovesno položili temeljni kamen zgradbe novega ljudskega doma. Na gradbišču se je zbralo okrog 800 ljudi, ki so z odobravanjem sprejeli besede upravitelja osemletne šole o pomenu gradnje ljudskega doma za nadaljni kulturno-prosvetni razvoj v naši in v sosednjih vaseh. Ob tej priložnosti je igrala družina uprizorila v vaški šoli štiri igre iz partizanskega življenja. A. G.

IZ GORIŠKEGA

NOVA GORICA. — V soboto je bila v kulturnem domu »Jože Srebrnič« V. redna skupščina vojaških vojnih invalidov, katere se je udeležilo 88 voljenih delegatov osnovnih organizacij. Obravnali so predvsem organizacijska vprašanja in delo organizacij na terenu. Najboljše uspehe so imele osnovne organizacije v Šempetru, Vipavi in še v nekaterih krajih, kjer so samoiniciativno delali in se niso zanašali samo na pomoč z okraja. Med drugim so imeli ti odbori tudi razne prireditve, katerih čisti dobiček so razdelili med najpotrebnejše člane svojih organizacij. Nad pol milijona dinarjev pa je razdelila v podobne namene okrajna zveza in sicer deloma v denarju, deloma pa v blagu in jestvinah. Osnovna slabost organizacije je predvsem v tem, da je premalo povezana z organi ljudske oblasti, z Zvezo borcev in množičnimi organizacijami. Zato so bili invalidi marsikje prizadeti pri reševanju pokojnin in podobnih stvareh.

Po novi teritorialni razdelitvi bo imel gorški okraj 17 občinskih enot in 63 poverjeništev. Osnovne organizacije bodo utrdili, da bodo postale močan družbeno-politični činitelj na vasi. Večina invalidov je zaposlenih, ugotovili pa so, da nekatera podjetja nimajo pravičnega odnosa do njih. — Na konferenci so pretresali tudi zadnje dogodke v zvezi s Trstom in z ogorčenjem obsodili nesramno mešetarjenje z našo zemljo v Londonu. J. P.

VIPAVA. — V soboto in nedeljo so pri nas gostovali člani SKUD iz Ajdovščine z veseloigro »Pri belem konjičku«. Igralci so se potrudili, da bi bil njihov nastop čim bolj kvaliteten in so želi med prebivalstvom obilo priznanja.

IZ POSTOJNSKEGA

PIVKA NA KRASU. — Pred kratkim so sorodniki in prijatelji pospremili k zadnjemu počitku člana KPS Alojza Posega, ki je po nesrečnem naključju utonil v Petelinovem jezeru. Pokojni je bil rojen leta 1922 v Pivki (St. Peter na Krasu) kot sin malega kmeta. Ze kot otroka so ga vzgajali v naprednem duhu in kot tak je ostal vse življenje. Pod italijansko oku-

škem domu v Postojni. Namen tečaja je spoznati dijak z najosnovnejšim znanjem tehnike fotografiranja in izdelave slik. Za tečaj se je prijavilo 30 dijakov. B. S.

STUDENO. — Pred kratkim je požar uničil stanovanjski poslopji Ivana Prelasa in Venceslava Simčiča. Ker sta bili obe stavbi kriti s slamo, je bila akcija gasilcev s Studenega in Postojne le toliko uspešna, da so obranili nadaljne širjenje požara. Skupna škoda znaša okrog 4.000.000 din, lastnika pa sta bila zavarovana le za okrog 800.000 din. B. S.

DOLENJA VAS. — V nedeljo nas je obiskal dr. Stanko Pušenjak in nas v zanimivem predavanju poučil o zahrbtni tuberkulozi in načinu zdravljenja. Prebivalstvo si želi še več takih poučnih predavanj.

Isti dan so imele članice AFZ volitve vaškega odbora, katerim sta prisostvovali tudi članici okrajnega odbora AFZ Milica Primožič in Slava Gerkman.

CERKNICA. — Naše žene so imele prvo zasedanje občinskega odbora organizacije AFZ. Zborovanja so se udeležile v velikem številu. Zvečer je bila prireditev v prosvetnem in sicer so gostovali člani igralne skupine KUD iz Begunj.

IZ KRASA

DUTOVLJE. — Kmetijska zadruga je imela v nedeljo skupščino, na kateri so pregledali dosedanje delo. Bilo je precej razpravljanja o perečih problemih, sprejeli pa so tudi obveznosti za prihodnje delo. Vsekakor pa je treba pripomniti, da je med prebivalstvom premalo zanimanja za razvoj zadruga, saj bi lahko marsikdo pomagal z nasveti ali kako drugače. Tako bi bila bolj uspešna borba s težavami, ki niso ravno majhne. RB

IZ TOLMINSKEGA

TOLMIN. — Z uvedbo nove upravno-teritorialne razdelitve so ukinili okraj Idrija in ga v pretežni večini priključili Tolminu. Novi povečani tolminski okraj je razdeljen na 7 občinskih odborov s sedeži v Cerknem, Spodnji Idriji, Trebuši, Mostu na Soči, Kobaridu, Breginju in Grahovem ter na 3 mestne občine: Bovec, Tolmin in Idrija. Po vseh sedežih so že formirali občinske ljudske odbore iz vrst odbornikov krajevnih ljudskih odborov. Novi občinski ljudski odbori, ki bodo upravljali posle do volitev v jeseni, so imeli tudi že prve seje. —an

KOBARID. — V novo kobariško občino se je vključilo 9 krajevnih ljudskih odborov tega predela in spada med najmočnejše občine na Tolminskem. Prvega rednega zasedanja se je udeležilo 97 odbornikov bivših KLO, ki so formirali 27-članski občinski odbor ter 5 komisij. Za predsednika so izvolili Franca Sivca, za tajnika pa Zvonka Uršiča. —an

BOVEC. — Ob 1. maju je bila v Bovu velika parada, na kateri so sodelovala telovadna in fizkultura društva, gasilci, lovci, pionirji in drugi. Po paradi so nastopili s prostimi vajami pionirji in dijaki nižje gimnazije. Popoldne je bila tekma v odbojki med Bovcem in enoto JLA, v kateri so zmagali Bovečani s 3:0. R. J.

BOVEC. — Na občinski mladinski konferenci so razpravljali o delu aktivov LMS na tem področju in ugotovili, da so ti aktivni vse premalo delavni. Bodoča občina Bovec bo obsegala aktivne LMS od Spenice do Trente in Loga pod Mangartom. Izvolili so tudi sedemčlanski občinski komite. R. J.

KANAL. — Ob obletnici ustanovitve OF je kanalska mladina ob

sodelovanju odraslih organizirala lepo kulturno prireditev. Največ priznanja je žel novoustanovljeni orkester, ki ga je vodil študent glasbene šole Anton Nanut in je zaigral več partizanskih in narodnih pesmi. Toplo priznanje so žele tudi pevske točke, ki so jih izvajale Stanka, Marija Nanut, Klavdija Markič in Bruna Goljevšek. Po nastopu gimnazijskega pevskega zbora so izvedli tudi več deklamacij med drugim »Soča«, »Z vlakom« in »Duma«.

Ves program je bil lepo povezan s tekstom, pri katerem nas je govornik seznanjal z idejami in delom Vodnika, Prešerna, Gregorčiča, Levstika, Zupančiča in drugih. Prireditelj je pokazala, da je kanalska mladina sposobna ustvariti kvalitetne programe, kanalsko prebivalstvo pa ni štedilo s priznanjem in željami, da bi bilo takih prireditev čim več. A. B.

BUKOVO. — Merodajni okrajni organi so predlagali, da bi del KLO Bukovo priključili k občini Grahovo. Prebivalstvo pa je bilo v velikivščini proti temu in je zatrjevalo, da bi imelo ob priključitvi k občini Cerklno boljše pogoje za gospodarski razvoj. Tudi anketa, ki so jo izvedli, je pokazala, da je večina za priključitev k Cerknemu.

Pozneje pa se je stvar zamotala s tem, da so nekateri naknadno zahtevali priključitev k Grahovemu, čeprav so se prej izjavili za Cerklno. V Bukovem so namreč postavljali pred člane splošne kmetijske zadruge, da morajo dvigniti deleže in uvesti petkratno jamstvo, do čim v Grahovem v tem času o tem še niso razpravljali. Ker je bilo jasno, da prevladuje v težnji za naknadno priključitvijo k Grahovemu le špekulativna tendenca posameznikov, so merodajni organi popolnoma pravilno vztrajali pri prvotni odločitvi. —an

Odgovor maršala Tita De Gasperiju ob krivičnih sklepih londonske konference in italijanski požrešnosti

V Zrenjaninu je pred dnevi ob odkritju spomenika narodnemu heroju Zarku Zrenjaninu na velikem zborovanju govoril maršal Tito. V svojem govoru je med drugim maršal Tito odgovoril italijanskemu ministrskemu predsedniku De Gasperiju, obenem pa je omenil tudi sklepe londonske konference, ki pomenijo grobo kršitev mirovne pogodbe.

Maršal Tito je ponovil De Gasperijevo izjavo, da se morata sporazum in komunikacija o londonskih sklepih nanašati na celotno Tržaško ozemlje, nato pa nadaljeval: »Vidite torej, on pravi, da se tisto, kar so stavili v resolucijah glede na cono A, nanaša na celotno ozemlje, tudi na cono B. Sedaj naj ga vprašajo, zakaj je stavil notri tudi cono B. To nismo storili mi, pač pa on. Sedaj se sprašujemo, kaj je resnica: ali tisto, kar govore zavezniški krogi — Amerika in Anglija, ali tisto, kar govori De Gasperi. Prepričan sem, da je resnica tisto, kar govori De Gasperi, da se je tu skuhala kaša, ali da so to zamaskirali, da se ne bi preveč kadilo. Vidite, tako pravi De Gasperi: »... bodisi na osnovi mirovne pogodbe, bodisi na osnovi trostranske deklaracije.« Toda mi trostranske deklaracije ne priznavamo, na osnovi mirovne pogodbe pa on Svobodnega tržaškega ozemlja ne more dobiti, ker določa mirovna pogodba Svobodno tržaško ozemlje ne pa svobodno ozemlje italijanskega Trsta. Če je svobodno, potem ni italijansko, ni De Gasperijevo ampak Tržaško svobodno ozemlje. Tako je s to stvarjo. Mi smo v naših predlogih v zadnjem času poudarjali, da se tako ne bomo sporazumeli. Naj se izdela mirovna pogodba z določenimi popravki, da lahko izmenoma upravlja STO italijanski in jugoslovanski guverner. Tako je pravilno. Potemtakem so v Londonu grobo prekršili mirovno pogodbo.»

V nadaljevanju svojega govora je maršal Tito rekel: »Dovolite mi tovariši in tovarišice, da preberem nekatere sklepe londonskih pogajanj. Tukaj je seveda marsikaj lepo prikrito, vendar pa se dajo razkriti mesta, iz katerih je razvidno, da se tisto, kar je De Gasperi tako sladkobno priznal, skriva za temi formulacijami. Tri vlade so se ravnale po postavki, ki je vsem skupna, da morajo biti namreč priprave takšne, da ne prejudicirajo dokončne rešitve tržaškega vprašanja kot celote in da prav tako jamčijo vsem prebivalcem cone A (tu se ne omenja cona B, le-to omenja samo De Gasperi) človečanske

pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, spol, jezik in vero.

Torej oni tu pokažejo, da je točno tisto, kar pravi De Gasperi. On pravi, da ne prejudicirajo. Da ne — prejudicirajo — za koga? Za Italijo. Se pravi, da s tem, kar so sedaj dosegli, še ni rečeno, da v prihodnosti ne bodo dosegli še več. Tako je s to stvarjo, v tem je trik. Saj je De Gasperi dovolj jasno povedal, da so odločno stopili na tržaška tla in da bodo sedaj nadalje napadali, saj imajo londonski rov in londonski bunker. Ko je nato maršal Tito poudaril, da so dali vso oblast Italijanom v roke in da je Italija dobila proste roke v Trstu, je ob koncu dejal: »Samo v primeru, da bi Trst v resnici dobil guvernerja in da bi postal svo-

bodno ozemlje in svobodno mesto z določeno cono, samo tedaj bi privolili v to, da se odcepi del našega telesa, od našega nacionalnega ozemlja. A sedaj Italijani ne zahtevajo samo Trsta, temveč več. Mi poznamo njihovo požrešnost, ki je nenasična. Pridržujemo si pravico splošno takšnih napadov na korist naše države, da lahko ukrenemo vse potrebno v prid naše države, ki v resnici ne bo ničesar prejudicirala in kršila mirovne pogodbe, marveč bo ukrenila vse potrebno, da bi bile zavarovane vsaj do neke mere koristi naše države. Tako je s to stvarjo. Jaz vam, tovariši in tovarišice, obljubljam, da bo naša vlada budno spremljala vse, kar se dogaja in da bo pravočasno ukrenila vse, kar je potrebno.»

Besedilo spomenice vlade FLRJ o londonskih sklepih o Trstu

Jugoslovanska vlada smatra londonske sklepe kot resno kršitev pravic ter interesov Jugoslavije

Jugoslovanska zunanje ministrstvo je objavilo v sredo spomenico o londonski konferenci o Trstu, ki je bila v torek izročena ameriški in britanski vladi. V spomenici je rečeno:

»Jugoslovanska vlada je objasnila svoje stališče o londonski konferenci še v času, ko je bila le-ta sklicana brez vednosti Jugoslavije. Konferenca je nadaljevala svoje delo od 3. aprila do 9. maja 1952 leta za zaprtimi vrati. Jugoslovanska vlada je bila seznanjena z rezultati dela konference komaj nekaj ur pred objavo uradnega poročila o zaključku razgovorov. Zaradi tega s to spomenico iznaša naslednje stališče do sklepov te konference:

Prvič. Po obstoječih mednarodnih sporazumih je bila poverjena uprava v anglo-ameriški coni Tržaškega ozemlja do končne rešitve tržaškega vprašanja anglo-ameriški vojaški upravi. Splošno pravilo je, da mora mandator sam izvrševati svoj mandat, ne pa po nekem drugem, posebno ne v tem konkretnem primeru po Italiji, ki ima zahteve po tem ozemlju. Jugoslovanska vlada smatra, da se brez njenega pristanka in soglasnosti ne sme vnesti prav nobena sprememba v strukturo obstoječih oblasti v anglo-ameriški coni Svobodnega tržaškega ozemlja. Jugoslovanska vlada ugotavlja, da so s spomenico o sporazumu bile izvedene take spremembe v režimu in v mednarodnem statutu ozemlja, ki je pod anglo-ameriško upravo, da popolnoma uničujejo ravnotežje, ki ga je želel doseči mirovni sporazum glede mesta Trsta oziroma cone A. To je v neposrednem protislovju z besedami, duhom in nameni, iz-

raženimi v pravilniku o podelitvi mandata.

Drugič. Četrta točka predvideva, da bo italijanska vlada predložila komandant cone pa na ta predlog postavil generalnega direktorja uprave in da bo pod upravo tega direktorja delovala celotna civilna uprava cone. To v resnici pomeni, da zavezniška vojaška uprava ne bo več upravljala cone, marveč bo poverila to upravo Italiji. Izvajajoč na ta način protipravno realno unijo tega ozemlja z Italijo, s čimer so resno ogroženi interesi Jugoslavije, interesi, ki jih je priznala mirovna konferenca v Parizu.

Tretjič. Sedma točka spomenice predvideva, da bo italijanska vlada predlagala adekvatno število Italijanov, torej ne Tržčanov, niti ne italijanskih državljanov slovenske narodnosti za upravno službo v coni A. Te osebe naj bi postavljali komandant cone na njihova službena mesta, italijanska vlada pa si bo pridržala pravico o odpoklicu vsakega uslužbenca. V slučaju njihove izmenjave bo moral komandant zaprositi italijansko vlado, da določi njihove namestnike. To dokazuje, da bo italijanska vlada imela ne samo neposredni vpliv na personalno politiko, marveč bodo vsi ti uslužbenci odvisni od italijanske vlade. Italijanska vlada ima možnost, da zamenja katerega koli od teh uslužbencev zaradi katerega koli vzroka, ki bi ne bil po volji italijanski vladi. Namesto načela, da bi se funkcije na ozemlju Trsta poverile domačim ljudem, pa sedma točka spomenice omejuje in celo onemogoča prebivalcem cone upravljati javne funkcije. Njihova nadaljna zaposlitev v tržaški upravi bo odvisna od pravice postavljanja in pravice odpoklica italijanske vlade. To dokazuje novo pravno zastopavljanje tržaškega prebivalstva, ki zavis od izključnega vpliva italijanske vlade.

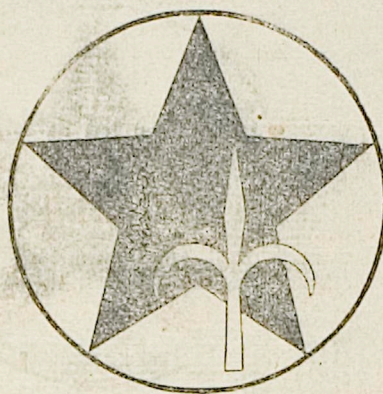
Četrth. Osmo točka spomenice priznava generalnemu direktorju uprave, torej italijanskemu funkcionarju, da priporoča bodoče spremembe v upravi, spremembe, ki bodo odvisne od odobritve komandanta cone.

Vse to dokazuje, da so se vlade, ki so odobrile te sklepe, že vnaprej obvezale, da bodo tudi brez posebnih odlokov šle v smislu nadaljnjega prilagajevanja uprave v coni A v smislu italijanskih zahtev. V zvezi s takim razvojem, ki je nasproten duhu mednarodnega položaja v coni A, si vlada FLRJ pridržuje pravico, da pri vsaki taki eventualni spremembi, ponovno pokaže na kršitev mednarodnega položaja te cone.

Petič. V protislovju s stališčem

Volilna programa Slovansko-italijanske ljudske fronte in Liste slovenske skupnosti

Pred dnevi sta objavili svoja volilna programa Slovansko-italijanska ljudska fronta (za tržaško občino) in Lista slovenske skupnosti.

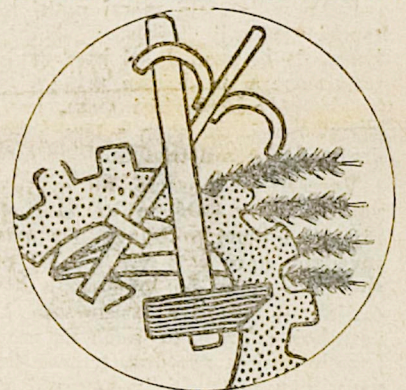

ki je predložila svoje kandidatne liste v občini Devin — Nabrežina, Zgonik, Repentabor in Dolina. V političnem delu programa Slovansko-italijanska ljudska fronta opozarja, da je glavna ovira za dejansko ustvaritev Svobodnega tržaškega ozemlja v tem, da imajo iredentistične stranke monopol nad tržaškim gospodarskim, političnim in upravnim življenjem, kar je posledica diskriminacijske politike, ki jo od junija 1945. leta izvaja anglo-ameriška vojaška uprava na škodo delovnega ljudstva. Ljudska fronta poziva vse slovenske in italijanske delovne množice, naj se združijo in iztrgajo sovražnikom Tržaškega ozemlja iz rok osnovo njihove moči ter ustvarijo neobhodno potrebne pogoje za boljše življenje.

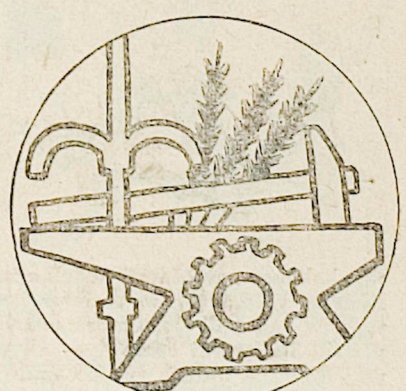
Slovansko — italijanska ljudska fronta zahteva v svojem volilnem programu ustvaritev Svobodnega tržaškega ozemlja z jamstvom obeh sosednjih držav, da bi se tako zjamčilo njegov obstoj in miren razvoj; uveljavljenje enakopravnosti med Slovenci in Italijani; pravico, da si tržaško ljudstvo samo izvoli svoje vladne organe; nacionalizacijo ključnih gospodarskih naprav ter da se Tržaškemu ozemlju izroči vsa imovina, ki je na področju Tržaškega ozemlja pripadala italijanski državi.

Ob koncu poziva Slovansko-italijanska ljudska fronta v političnem delu programa tržaške volivce, naj se borijo za takšno tržaško občino, ki ne bo orodje politike, ki je sovražna svobodi in neodvisnosti Tržaškega ozemlja.

Administrativni del programa Slovansko-italijanske ljudske fronte vsebuje najnujnejša konkretna vprašanja, ki čakajo rešitve v okviru tržaške občine in za katere se bodo predstavniki Ljudske fronte

v občinski upravi borili. Tako poudarja administrativni del programa, da mora vsaka tržaška družina imeti primerno stanovanje, da mora imeti mesto takšne socialno-skrbne in podpirne ustanove, ki bodo ustrezale potrebam dostojnega življenja, da mora občinska uprava posvetiti posebno skrb za vzgojo mladine, za njeno strokovno izobrazbo in zaposlitev. Dalje zahteva Slovansko-italijanska ljudska fronta, da se mora na kulturnem polju spoštovati narodna enakopravnost in odstraniti sleherna diskriminacija, tako da bo šola svobodna in brez tujih vplivov na njeno vzgojno delovanje. Program Slovansko-italijanske ljudske fronte poziva ob zaključku vse tržaške volivce, naj podprejo s svojo borbo in glasovi program Slovansko-ita-

Njanske ljudske fronte in izvolijo občinske predstavnike, ki se bodo borili za njegovo uresničenje.

Volilni program Liste slovenske skupnosti poudarja, da se bodo njeni kandidati borili za dokončno ustvaritev STO, za resnično enakopravnost Slovencev z Italijani, za razveljavljanje fašističnih potujočev zakonov, za široko občinsko samoupravo, proti zapostavljanju Slovencev na gospodarskem, političnem in kulturnem področju.

»Ni nikak nacionalizem, če bratmo našo zemljo, ki nam jo hočejo vzeti italijanski sovinitisti! Ob tej nevarnosti naše ljudstvo enotno nastopa in razgalja pohlepne nankane italijanskega imperializma ter divilčno politiko kominformističnih lažnivcev!« Tako so se že od-

ločno izjavile množice našega ljudstva na velikem zborovanju v Bapovici, ki ga prikazuje naša slika, tako izjavljajo dnevno zborovalci na volivnih zborovanjih Slovansko-italijanske ljudske fronte in Liste slovenske skupnosti.

Opozarjamo vse naročnike »Slovenskega Jadrana«, da je današnji številki priložena položnica za poravnavo naročnine in zato jih prosimo, da jo poravnajo tako, da bodo imeli časopis plačan vsaj za tri mesece v naprej, sicer bomo prisiljeni, da jim list s 1. VI. 1952 ustavimo. Kdor ima naročnino že poravnano do konca leta, naj odstopi svojo položnico znancu ali prijatelju kot novemu naročniku.

Kolporterje pa prosimo, da obračunajo vse prodane izvide na naš glasov v Kopru. Kolporterji postojnskega okraja obračunajo naši podružnici v Postojni, Gregorčičev drevored 5, kolporterji Istrskega okrožja pa Centru tiska v Kopru.

Naročnike v Trstu in Italiji pa prosimo, da plačajo naročnino upravi »Primorskega dnevnika« v Trstu.

UPRAVA

To ni več „zavezniška“, temveč „italijansko-angloameriška“ uprava cone A

Tržaški Slovenci so v zadnjih šestih letih na lastni koži doživljali in še doživljajo posledice kršitve mirovne pogodbe. Lahko bi našli nešteto primerov, ki pa so nam več ali manj znani. Poudariti pa je potrebno, da v Rimu že sedaj, ko se podpisani na meštarski spomeniki niso še niti posušili, ustvarjajo iz doseženih rezultatov novo podlago za svoje nadaljnje zahteve, za nadaljnji pritisk in za nove dokaze o italijanstvu Trsta. To je pač najboljši dokaz ne samo grobe kršitve mirovne pogodbe, katere negacijo pomeni ravno tristranska izjava, temveč tudi dokaz nenamernosti rimskega imperializma.

Že samo dejstvo tovrstnega izkoriščanja londonskih rezultatov kaže se prav posebej, kako ogromno napako so napravili predstavniki zapadnih sil samo s sklepom, da se konferenca v Londonu skliče in da se na njej odloča brez sodelovanja tržaškega ljudstva in brez sodelovanja Jugoslavije. Prepričani pa smo lahko, da bo rimsko izkoriščanje izmeštarskih rezultatov v bližnji bodočnosti postalo še bolj očitno, zlasti če pomislimo na maršne, iz Rima organizirane demonstracije in na stališče o takimenoovanem nesodelovanju monopolističnih iredentističnih oblastnikov, ki so imeli doslej v rokah samo krajevno oblast.

Po izvršenem meštarskem v Londonu šteje uprava v coni A šest ameriških, pet britanskih in 21 italijanskih funkcionarjev! Ali je po vsem tem še mogoče govoriti o „zavezniški“, t. j. „anglo-ameriški“ upravi cone A? Na vsak način lahko imenujemo takšno upravo le „italijansko-angloameriško“ upravo, kakršne pa ne predvideva prav noben člen mirovne pogodbe.

Kako se je torej moral potiti britanski zunanji minister Anthony Eden, da bi pred dnevi pred svojim parlamentom to dejstvo prikril. Kako bi ga moralo biti sram, ko je moral trdit, da bodo s tem zajamčeni tudi interesi tržaških Slovencev!

Vprašati se moramo, ali se odgovorni krogi v ZDA in Veliki Britaniji ter njihovi predstavniki v Trstu zavedajo, kam vodi vse to. Ali poslušajo — prav po londonskih koncesijah — govorice fašistovskih govornikov v Trstu, ne samo na račun jugoslovanskih narodov, temveč tudi na njihov britanski in ameriški račun? Ali se zavedajo, da ta fašistična govorica, ki je imela za posledico svetovni požar, ne bo mogla imeti tudi danes drugih posledic?

Ce rimska imperialistična vlada in fašistovski iredentizem nista dobila tistega, kar sta zahtevala, t. j. tiste

izročila vladama ZDA in Velike Britanije spomenico, v kateri poudarja, da spremembe v civilni upravi cone A pomenijo samovoljno ustvarjanje unije med Italijo in cono A in da so s tem resno oškodovani interesi Jugoslavije, ki so ji bili priznani pred šestimi leti na mirovni konferenci v Parizu.

Tržaški Slovenci dobro vedo, da se za take krivične in nezakonite rezultate londonske konference lahko zahvalijo tudi kominformistom, saj so 20. marca manifestirali skupno s

fašisti, kar je dalo povod za sklicanje tega meštarskega. O tem stališču kominformistov nam jasno govori tudi njihov tisk, ki se pritožuje, da je Italija dobila celo premoč, ker niso izpolnili tristranske note. Tržaški Slovenci pa tudi ne bodo nikoli pozabili, da so bili jugoslovanski narodi vedno na njihovi strani in da konferenca ni imela slabših rezultatov, se morajo zahvaliti le svoji dosledni borbi in podpori jugoslovanskih narodov, njihove vlade in maršala Tita.

Rim je dobro napolnil volilno blagajno svojih tržaških podružnic

Volilna kampanja v Trstu, ki se je v bistvu pričela že s sklicanjem londonske konference in razširjenju italijanskega volilnega zakona na cono A Tržaškega ozemlja, se je zelo razvnela po 2. maju, ko je bil službeno objavljen njen začetek. O živahnosti te kampanje najslabše govori nad 150 volilnih mitingov v Trstu in okolici. Pri tem je zanimivo in potrebno ugotoviti, da je odbor za organizacijo predvolilne kampanje (v katerem je nič manj kot 8 demokrščanskih zastopnikov), določil za zborovanja skupine strank, ki jo vodi demokrščanska stranka in jo sestavljajo poleg nje italijanska liberalna stranka, socialistična stranka Julijske krajine in italijanska republikanska stranka, največje trge v Trstu, medtem ko so za zborovanja Slovanško-italijanske ljudske fronte predvideli le periferne in neprikladne kraje.

Zgodilo pa se je, da je bil za zborovanje italijanske liberalne stranke določen trg Garibaldi, ki je eden največjih trgov v Trstu, čeprav je bilo pričakovati, da bo na zborovanju le malo ljudi. V resnici je zborovanju prisostvovalo le 16 ljudi.

Mnogo volilnih sestankov — seveda v centru mesta — so imele iredentistične stranke vseh barv. Ker dobivajo finančna sredstva iz neusahljivih virov, se poslužujejo te stranke najmoderneje opremljenih plačanih propagandističnih skupin, ki lepijo cele noči plakate z velikimi znaki tržaških iredentističnih strank. Na spodnjem robu teh plakatov so z drobnimi črkami izpisana imena rimskih tiskarn, odkoder ti plakati izvirajo. Dnevno krožijo po ulicah avtomobili z zvočniki, ki pozivajo volivce na zborovanja, toda od njih so najboljše obiskana zborovanja MSI. Na teh zborovanjih grozijo s smrtjo Slovencev in vzklikajo »mragam v Albaniji, Dalmaciji in

Afriki«, vzklikajo Mussoliniju, pozdravljajo z rimskim pozdravom, povečujejo »podvige« italijanske vojske v drugi svetovni vojni, napadajo Jugoslavijo in blatijo ljudsko oblast v coni B. Tako je fašist Grilli na zborovanju MSI izjavil, »da pretkele borbe italijanske vojske ni mogoče pozabiti«. Trdil je, da se ni za-

Priznanje, ali ne?

Kar se tiče trditve, da londonska konferenca ni prejudicirala bodočnosti TO, si pogledajmo samo še izjavo predsednika tržaškega conskega sveta dr. Schiffererja, ki se je kot član italijanske delegacije udeležil londonske konference. Dr. Schifferer pravi: »Če londonska konferenca ne priključi Trsta k Italiji (celo to so pričakovali) pa vsaj izključuje vsako možnost na misel o neodvisnosti Trsta in predstavlja dokončno preprečeno rešitve take vrste.« Sklepi londonske konference torej po izjavi človeka, ki je na njej sodeloval, onemogočajo tako rešitve, kakršno določa mirovna pogodba. Kaj naj torej pomenijo zatiranje zahodnih državnikov da mirovna pogodba ni bila kršena?

NA KRATKO

Trije zahodni poslaniki so v torek izročili sovjetski vladi odgovor na njeno zadnjo noto o Nemčiji. Noto predlagajo naj se že prej določi okvir morebitnih razgovorov, nepristranska komisija pa naj ugotovi pogoje za izvedbo volitev v vsej Nemčiji in vseh sektorjih Berlina. Noto poudarja dalje, da mirovna pogodba z Nemčijo ne more biti prej pripravljena, dokler se ne sestavi vlada enotne Nemčije na podlagi svobodnih volitev.

Po torkovih pripravljanih volitvah računajo v ZDA, da ima senator Taft na svoji strani 348 delegatov, Eisenhower 319, Stassen 22, Warren 7, Mac Arthur 2, medtem ko se jih še 132 ni odločilo. Na drugi strani pa je Harri-man, ki se prav tako poteguje za kandidacijo za predsedniške volitve, izjavil, da lahko potolče vsakega republikanskega kandidata, vstevši Eisenhowerja.

Ameriško vrhovno sodišče je v ponedeljek začelo razpravo o vprašanju zaplenitve ameriške jeklarne industrije. V torek je sodišče zaslišalo zastopnika vlade, nato pa so pričali predstavniki sindikata železničarjev, ki trdijo, da jih je vladna zaplenitev železnice prišla, da po letu 1950 delajo po nižjih mezdah.

Zadnje dni je prišlo v Tunisu zopet do novih atentatov. V predmestju Tunisa so neznanci vrgli bombo v hišo neke francoske družine, pri čemer je bila mati ubita, njena dva otroka pa ranjena. Druga bomba je bila vržena v nekem drugem predmestju. Francosko poveljstvo je zato napovedalo izjemno stanje od 20,30 do 5 zjutraj. V torek je eksplodiral pred glavno pošto pekarski stroj, ki je povzročil smrt 4 oseb.

Nahas paša je še vedno prepričan v neuspeh pogajanj in razgovorov z Veliko Britanijo. List »Al Ahram« je objavil vest, da je egiptovski ministrski predsednik Hilali paša sporočil britanskemu poslaniku Stevensonu, zapr-nitev zadnjih angleških predlogov. List trdi, da predstavlja ta egiptovski odgovor zadnji poizkus za sporazum med obema državama.

Stavka v ameriški letalski industriji še dalje traja. Industrija nudi petnajst centov poviška sindikati pa zahtevajo 18 in pol. Vse civilne letalske družbe sveta so skrčile število zračnih poletov, ker so v skrbih za rezerve tekočih goriv.

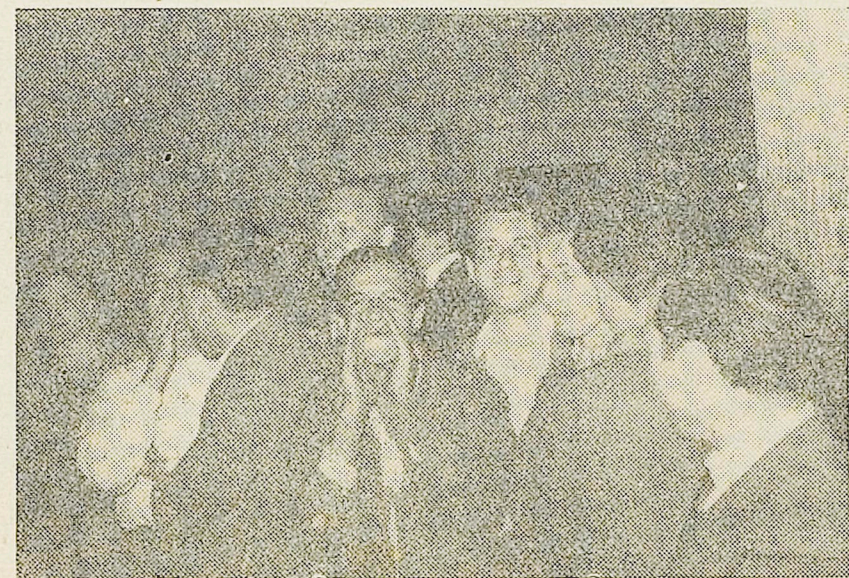
V torek zjutraj so sovjetske patrolje ustavile vsa vozila zavezniških patrolj, ki so vozila v Berlin. Na ta način so preprečile britanskim in ameriškim vojaškim patroljam gibanje na cesti Berlin — Helmstedt v obeh smereh.

Po sestanku avstrijskega kanclerja Figla z ameriškim državnim tajnikom Achesonom je bilo izdano poročilo, ki pravi, da sta govorila o splošnem položaju Avstrije, zlasti pa o vprašanju mirovne pogodbe z Avstrijo.

Zapadnonemški kancler Adenauer se je sestel s tremi visokimi komisarji in jim je poročal o razgovorih s člani svoje vlade in z voditelji strank v zvezi z nemškim prispevkom k evropski obrambi. Poročal je tudi o stališču ki ga bodo verjetno zavzele posamezne stranke, ko bo moral parlament razpravljati o ratifikaciji pogodbenih dogovorov.

Maršal Montgomery se mudi te dni na obisku v Ankari, kjer se je sestel s turškim ministrskim predsednikom in zunanjim ministrom ter nekaterimi višjimi turškimi vojaškimi funkcionarji.

Indijski ministrski predsednik Pandit Nehru je ob prevzemu oblasti s strani novega predsednika Rajendra Prasada javil imena članov nove vlade. V novi vladi ni velikih sprememb. Nehru si je obdržal ministrstvo za zunanje zadeve.

SKUPINA PLAČANIH FAŠISTIČNIH RAZGRAJACEV V TRSTU

čela z drugo svetovno vojno in da se z vojno tudi ni končala. Te »misle« je še jasneje izrazil drugi funkcionar »rimskega gibanja« Massi. Izjavil je, da bo MSI, če pride na oblast, »tako rešilo vprašanje Trsta, Istre in Dalmacije«.

Odkar traja volilna kampanja v Trstu, še ni minil dan, da se ne bi na govorniških tribunah iredentističnih strank pojavilo nekoliko govornikov iz Rima, Milana, Bologne in Firence. Naporom iredente, da ustvari v zdušje »nespornega italijanstva tega področja« je treba dodati še podporo iredentističnih strank italijanskemu zakonskemu predlogu, ki predvideva protikupe za vse, »ki s svojo dejavnostjo ovirajo priključenje Trsta Italiji«. Zastrasovanje je eden izmed glavnih argumentov v govorih iredentističnih predstavnikov, toda kljub temu so eksponenti demokristjanov v Trstu Bartolija izžvižgali na dveh zborovanjih, kjer se je pojavil kot govornik. Njegovi poizkusi — kakor tudi poizkusi Saragata — da bi se uveljavil v delavskih predelih mesta, so se klavrno končali.

Tudi v volilni kampanji v Trstu nadaljuje Vidali s svojimi kominformističnimi škvadrsti z dvojno igro, s katero bi želel preslepiti tržaško prebivalstvo. Naravnost smešno je namreč, kako si tržaški kominformisti prizadevajo, da bi se iz tistih, ki so navdušeno ploskali fašističnim razgrajanjem 20. marca in pozneje, kar naenkrat čez noč spremenili v najbolj vnete in »edine« zagovornike STO. Toda pri teh poizkusih so jih rimski gospodarji zaradi svoje nepredvidnosti že večkrat spravili v hudo zadrego. Kakšno bridko razočaranje je moral občutiti vsak pošten tržaški delavec, tudi Italijan, ko je v kominformistični reviji »Vie Nuove« bral, da njegov glas pri zadnjih volitvah ni bil oddan za uresničenje STO, kot so mu lagali, temveč zato, da je lahko italijanski zunanji minister s temi glasovi dokazoval italijanstvo Trsta. Tudi sredstev za svojo propagando Vidali ne izbira, zmerja slovenske matere z vlačugami, v Lonjuru je udaril v obraz slovenskega partizana

vejo po tržaških trgih.

Letošnja agitacija za volitve novih občinskih svetov v Trstu in petih občinah cone A Tržaškega ozemlja, se letos razvija mnogo bolj hrupno, zagrizeno in razburljivo kot pri volitvah pred tremi leti. Tržaške ulice in trgi imajo že teden dni značilen, pisan predvolilni izgled. Povsod, kjer je mogoče, so nalepljeni znaki in letaki 14 kandidatnih list, ki vsiljivo rotijo volivce, naj glasujejo za njihovo listo. V tej papirnati predvolilni ofenzivi prednjačijo iredentistične in informbirojevske stranke. Podoba je, da v Rimu tokrat niso skoparili in da so dobro napolnili volilne blagajne svojih tržaških podružnic.

Ali služijo takšne šikane zboljšanja medsebojnih odnosov?

Italijanske obmejne oblasti v Trziču so brez vsakega vzroka preprečile jugoslovanskemu državljanu Janezu Pretnerju, direktorju podjetja »Solvenija-les«, potovanje skozi Italijo v Francijo, čeprav je imel v redu potno dovoljenje. Na ukaz obmejnih oblasti je moral Janez Pretner v Trziču izstopiti in se vrniti v Jugoslavijo. Pred nekaj dnevi pa so na istem mestu in na podoben način prisilili ravnatelja združnega podjetja »Koop-eksport« da je moral izstopiti iz vlaka, čeprav je imel tudi on potrebne potne dokumente.

V kratkem razdobju nekaj dni so italijanske obmejne oblasti na protizakoniti način dvema jugoslovanskima državljanoma preprečile potovanje skozi Italijo, čeprav so njihove konzularne oblasti pred tem obema izdale potrebni tranzitni vizum. Šikaniranje jugoslovanskih potnikov prav tako daje svojevrstno pečat odnosom sosedne republike do naše države.

Ali služijo takšne šikane zboljšanju medsebojnih odnosov?

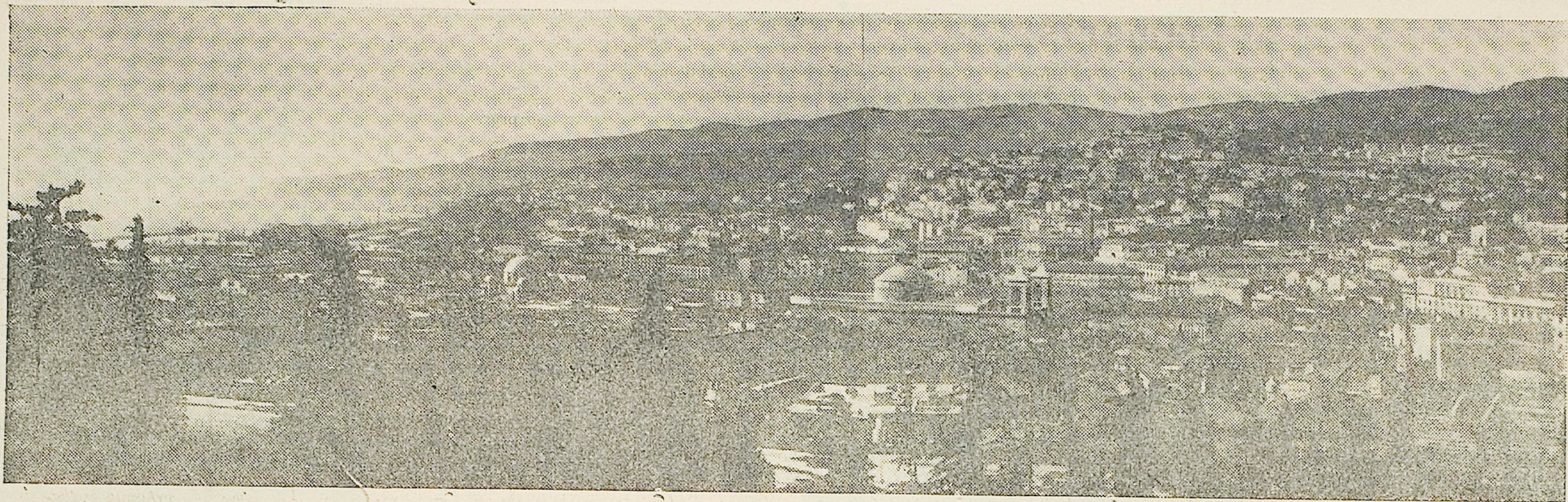
Z lažmi se hočejo oprati

Glede na nedavno pisanje italijanskih časnikov o domnevnih aretaciji treh jugoslovanskih vojakov v Gorici, se je zvedelo v jugoslovanskih uradnih krogih, da so omenjene osebe popolnoma neznane in da potemtakem nikoli niso imele nobene zveze s katerimi koli jugoslovanskimi organi.

Ni izključeno, da hoče italijanska iredentistična propaganda s takimi vestmi zmanjšati vtis, ki ga je vzbudil v javnosti proces proti italijanskim iredentističnim agentom v Kopru.

»simbolične« navzočnosti oddelka italijanske vojske v coni A in pa poveljstva nad policijo, kot so odkrito pisarili italijanski časopisi — ali pa vsaj direktno upravo rimske vlade v coni A, ki naj bi ne bila podrejena vrhovnemu poveljniku cone, je to samo zasluga odločnega odgovora jugoslovanskih narodov, njihove vlade in maršala Tita. Tudi po sklepih londonskih meštarskev o Trstu so se jugoslovanski narodi, njihova vlada in maršal Tito pridružili tržaškim Slovincem in ostalim demokratičnim množicam v Trstu v njihovem odločnem stališču, da so londonski sklepi enostranska in protizakonita kršitev mirovne pogodbe, ki jih ne morejo priznati. Jugoslovanska vlada pa je

TRST je del našega narodnega telesa, zato ne bomo dovolili, da bi ga ponovno tlačila Italija

NEKAJ SPOMINOV

na zadnji dan borbe za osvoboditev Trsta

(Nadaljevanje)

Prodiranje naših enot so motili le posamezni strelci in rafali iz hiš, kjer so se zatekli posamezniki ali manjše grupe Nemcev, ki so še v zadnjem trenutku izkoristili svojo krovoločnost in povzročili nekaj deset tisoč žrtev osvoboditeljem. Partizani so z njimi sproti obračunavali. Pomagali so jim meščani, ki so kljub regljanju strojnici in pokanju pušk prišli na ulice pozdravljat osvoboditelje, jim dajali hrano in pijačo ter pomagali odkrivati sovragova gnezda.

RADO ČEHOVIN

ditelje, jim dajali hrano in pijačo ter pomagali odkrivati sovragova gnezda.

Z našimi prednjimi stražami smo prišli do finančarske kasarne v Ulici Udine. Na vratih je stal stražar — finančar — za vogalom pa prav tako nekaj finančarjev, skritih za zakloncem. Vprašamo ga, kaj tam počne. Odgovoril je, da je na straži in da je v I. nadstropju njegov glavni štab — štab CLN. Ukažemo mu, naj pokliče komandanta. Takoj se je na vratih pojavil nek podpolkovnik finančarjev in major karabinerjev. Bila sta zlikana z ostrogami na svetlikajočih se skornjih, s polnimi prsi Mussolinijevih medalj. Se predstavita in želita vedeti, kdo smo in kaj želimo. Čim smo jim povedali, sta spremenila barvo, sa-

lutirala in nas povabila na štab. Okrog 12 višjih oficirjev italijanske vojske karabinerjev in finančarjev ter nekaj civilistov nas je tam sprejelo. To je bil del tistega CLN, ki je »mirnim« potom prevzel oblast od nemškega gaulajterja Rennerja. Tisti CLN, ki je streljal naše antifasiste po sabotaži na garažo v Ulici Massimo D'Adzeglio in ki je dal častno besedo Nemcem, da bodo njihove kolaboracionistične sile pustile prost prehod iz Trsta Nemcem, da se predajo Anglo-amerikancem. Tisti CLN, ki se je nato hotel predstaviti Angloamerikancem v Trstu kot osvoboditelj Trsta, ki mu pripada oblast. Ubogi politikanti.

Gospoda je začela napadati, češ se bijemo po ulicah brez sodelovanja z njimi, ki so vendar »demokratije« in ki imajo svojo »demokratsko vojsko.«

Gospodi smo pojasnili, da so prav oni tisti, ki so vse do danes napadali narodno-osvobodilno gibanje v Trstu, odklanjali vsako možnost sodelovanja z antifasističnimi silami v Trstu in ki so izvršili v škodo tega gibanja še marsikaj drugega. Nato so predlagali, naj se vsaj za naprej vršijo kombinirane oborožene akcije v Trstu, ker da njihova vojska šteje nekaj tisoč mož »antifasistov«. Na vprašanje, kdo sestavlja to vojsko in kje ima položaje, ni hotel nihče odgovoriti. Zato smo jim pomagali iz zadrege. Povedali smo

jim, da so to njihovo vojsko sestavljali izključno dovčerajsnji nemški kolaboracionisti in fašisti, Guardia civica, brigate nere, X. mas, kvestura, karabinerji, finančarji itd., ki jo je tržaški proletarijat, organiziran v enotah komande mesta, že pred dvema dnevnoma razorožil. S tem orožjem, ki so ga Nemci velikodušno poklonili za borbo proti JLA in tržaškim antifasistom, naše enote sedaj uničujejo še zadnje ostanke Hitlerjevih hord v Trstu. Zato smo gospodi v štabu, ki je bil brez vojske, predložili, naj se razide sam, sicer ga bo čez dve uri razorožil tržaški proletarijat. In res, čez dve uri jim je komandant I. sektorja izročil povelje komande mesta in jih razorožil. Tak je bil zaključek »slavnega« včerašnjega kolaboracionističnega CLN v Trstu. Toda po zaslugi dotedanjih vojnih zaveznikov Jugoslavije in še posebej po zaslugi izdajstva sovjetskega imperializma je danes ta isti CLN rehabilitiran, tržaški proletarijat in vsi antifasisti v Trstu pa oropani zmage, ki so si jo z ramo ob rami z JLA sami priborili.

Tem dogodkom je sledil 1. maj 1945. leta, največji praznik v Trstu. Trst je bil svobodem. Prebivalstvo hvaležno osvoboditeljem, je po ulicah Trsta prepevalo in vzklikalo svobodi, demokraciji, JLA in tov. Titu.

je za soudeležbo ogrske krone in za soudeležbo Anglije.

Evropska diplomacija pozna v svoji novejši zgodovini vrsto perečih problemov, ki jih je bolj ali manj zadovoljivo reševala z uveljavljanjem mednarodno priznane nevtralizacije. Na najbolj nevarnem mestu Zahodne Evrope je kot sosed Velike Britanije nastala nevtralna Belgija. Na drugem koncu Evrope je po močnih zapletljajih okrog orientalskega vprašanja preostel košček evropske Turčije z

nevtraliziranim Bosporom in nevtraliziranimi Dardanelami.

Zdaj je na vrsti tržaški problem, ki je hkrati problem Srednje in sredozemske Evrope. Gre za to, ali bo tu zmagalo načelo mednarodno priznane in zajamčene samostojnosti tržaškega ozemlja — v tem primeru bo Trst nemoteno služil svojemu bližnjemu in daljnemu zadetju, ali pa bo iz njega nastala nemirna tipalka novo splošnega imperializma, ki bo svet nenehno opozarjala na nevarnost za mir.

1922 - 1952

Spričo značaja, ki ga dobiva volivna kampanja za občinske volitve v Trstu se nam, ki smo doživeli fašistično ero od njenih prvih začetkov, maravnost vsiljuje spomin na prve občinske volitve, ki so se vršile po prvi svetovni vojni. Bilo je to ravno pred tridesetimi leti, šteli smo leto 1922. Volitve so bile napovedane za 15. januar. Po dekretu z dne 31. avgusta 1921 bi se morale vršiti štiri tedne po objavi tega dekreta, toda dejansko so se kakor sedanje volitve zavleklo do srede januarja 1922. Napovedane volitve so Slovenci v Trstu in vsem Primorskem pozdravljali z veseljem, ker so upali, da bo tako končno nehala doba vsiljenih italijanskih občinskih gerentov in da bodo odslej lahko sami upravljali občine, ki so tako močno trpele med vojno in še bolj od dneva okupacije. In tega upanja jim niso zmanjšali niti grozni spomini na prve državnozborske volitve, ki so bile nekaj mesecev prej. Saj se je še dvigal dim v bližnji Istri, še je bila zemlja namočena s krvjo slovenskih in hrvatskih volivcev in iz ječ so se slišali glasovi rojakov, ki so jih obsodili, ker so se upravičeno skušali upreti porajajočemu se fašizmu. Toda dogodki so jim prinesli najhujše razočaranje.

Ob prvih državnozborskih volitvah leta 1921 in prav tako tudi ob prvih občinskih volitvah leta 1922 ni bil fašizem še na vladi. Toda potek obojnih volitev je v Istri in v Trstu nosil pečat najhujšega fašističnega terorja. Z visokodonečimi nacionalističnimi in protislovanskimi gesli so se spravili fašisti nad Slovence in Hrvatve v komaj anektiranem ozemlju. Razne »demokratske« stranke, ki so bile tedaj na vladi, se niso temu uprle. Hkratno blagohotno so dopuščale divjanje fašističnih tolp in so ga celo z organi javne varnosti podpirale. Deloma so to storile zato, ker so spričo sistematičnega protijugoslovanskega hučkanja glede razlikovalnosti od fašistov, deloma pa iz strahu pred fašisti ter so skušale tako odvrnati nevarnost od sebe proti Slovincem in Hrvatom na Primorskem. Ta podla igra raznih italijanskih vlad je omogočila, da je bil požig Narodnega doma v Trstu že julija 1920, t. j. pred anektiranjem, ognjeni krst fašizma, in je dala fašistični množnosti, da so največ v Istri in v Trstu nemoteno

in nekaznovano začeli s svojimi ustrašovalnimi pohodi.

Ne bomo tu oživljali vseh epizod fašističnega divjanja v Trstu, posebno v predmetnih in v okolici ob času občinskih volitev 1922. O tem zgovorno priča že samo dejstvo, da je od 56.000 vpisanih volivnih upravičencev glasovalo samo 26.000.

In danes se igra ponavlja. Trst mi sicer tokrat sestavlja del Italije, toda Italija ga smatra za takšnega in v tem pogledu žal ne nakleti na gluha ušesa pri Anglosasih. Dejstvo je, da so na pritisk italijanske vlade ponovno prenesli volitve in da so uvedli tudi v Trstu novi italijanski volilni zakon, ki kot tak že močno pookrajša tržaške Slovence v njihovi pravici do sorazmernega zastopstva v občinski upravi. Ker pa se Italiji ni posrečilo, da dobi v svoje roke varnostno oblast v Trstu, in je tako manj verjetno, da bi mogli neofašisti in drugi elementi neovirano onemogočiti glasovanje Slovencev, ji je angloameriška vojna uprava toliko šla na roko, da so vpisali v volilne sezname vse Italijane, ko si kdaj koli bivali v Trstu in po najnovejšem odloku vse »nesule«. Le tako je bilo spričo 272.000 prebivalcev možno ustvariti 202.000 volilnih upravičencev. Leta 1922 so s terorjem znižali število volilcev od 56.000 na 26.000, in sicer skoroda izključno na škodo Slovencev. Sedaj pa so obratno in poudarja v še večji meri, krivično povišali število volilnih upravičencev, seveda zopet samo na škodo Slovencev.

Politično ozračje sedanjih občinskih volitev je enako ozračju leta 1922. Fašizem je zopet na pohodu. Kakor požig Narodnega doma leta 1920 so bile letošnje demonstracije v Trstu javni začetek fašističnega udejstvovanja. Zaman skuša to prikriti vladajoča demokratska stranka v Trstu in v Italiji. Volivna kampanja v Trstu z neofašističnimi izpadi govori dovolj jasno. Zaman skušajo sedaj zajeziti plaz, ki so ga zavestno ali nezavestno sprožili. V tem jim bo bore mao pomagalo tudi »tretje« volitveno darilo Anglosasov. Za tem darilom bodo zahtevali še druga samo, da se ohranijo na stolidnih, ki se jim hudo majajo. Toda tako gamo pripravljalo tla za tiste, ki jih hočejo z dosežnimi mednarodno-političnimi uspehi držati v ozračju. Ali človek se ne more o-tresti vtisa, da se je neofašistično

GEOGRAFSKI POLOŽAJ TRSTA

Trst je trgovsko-industrijsko velenje Srednje Evrope in hkrati veliko pristanišče v sredozemskem prostoru. Kot vsa velika mesta črpa svoj pomen iz lege ob stiku gospodarsko raznolikih pokrajin, ki jim je posredovalec v izmenjavanju blaga.

Vključitev Trsta v osrčje Srednje Evrope določa neposredna bližina Alp, ki so njena hrbtenica, hkrati pa še bližina 15. poldnevniku, po katerem se ravna srednjeevropski čas. Obenem pa stoji Trst tudi v osrčju sredozemskega prostora, saj je na robu njegovega centralno ležečega Jadranskega bazena. Ob tem morju je Trst najbolj na sever pomaknjeno pristanišče. Prav to mu je v preteklosti olajšalo uspešen konkurenčni boj z drugimi pristanišči v sosedstvu.

Sele 25 km severozahodno od središča Trsta, pri Trzinu, se Jadransko morje najgloblje zajeda v trup Srednje Evrope. Ta zarez je geografsko pomembna v več oziirih: tu se prirodno stikata Apeninski in Balkanski polotok, tu si podajata roko Furlanska nižina in dvignjen kamenit kraški svet, ki izpolnjuje dobris del Balkanskega polotoka prav tu pa se hrati stikata sklenjeno romansko in sklenjeno slovensko narodnostno ozemlje. Tako je torej Trst odločno pomaknjen na baltansko stran. Njegovo lego v

območju krasi še posebej podčrtuje površinski in podzemeljski tok poglavitne jadranske vode Reke, ki obkroži Trst z zahodne strani ter

Dr. Roman Savnik

končno doseže morje kot Timav pri fašisti severni zajedi Jadranskega morja.

Trst zavzema centralni položaj v Tržaškem zalivu; v njem je hkrati naravno središče slovenske jadranske obale. Kot sestavni del Slovenije je igral nenehno pomembno vlogo: V Trubarjevem času prav tako kot ob rojstvu prve slovenske povesti Sreča v nesreči, v kateri je povedel preprosti višnjanski župnik Jancz Cigler slovenske brave v Trst in iz njega v bližnje in daljne prekomorske dežele. Iz teh prvih početkov domače tvornosti pa drži dolga sklenjena veriga v današnji razgibani čas.

Narava je Trstu odkazala poglavitne naravne sile z neposrednim slovenskim zaledjem preko njega z odmaknjenimi pokrajinami, ki so daleč na severu in severovzhodu od Tržaškega zaliva. Te sile uspešno vrsta dobrih prehodov, med katerimi pa zavzemajo najimbitnejše mesto Postojnska vrata,

ki se odpirajo med Hrušico in Javorniki, ker so najvišje dvignejo le 609 m nad morsk gladino. Tako udobnega in nizkega prehoda iz sredozemskega prostora v notranjost evropskega kontinenta zamašemo naokoli vse do Burgundskih vrat v Franciji in do Proševskega razvodja nad Kumanovskim poljem v središču Balkanskega polotoka. Zato je povsem naravno, da je stekla do Trsta prva železnica skozi Postojnska vrata in da je ta proga kot edina dvotirna v kasnejši dobi opravljala glavne blagovne prevoze. V kasnejši dobi je prometne stike Trsta s severom okrepila bohinjsko-turška železnica, medtem ko se pontebška železnica preko Vidma steka v Trst s strani in po velikem ovinku. Tako se je razvil Trst v vozlišče železniškega prometa na velike daljave.

Do 1. 1918. je Trst dobro služil svojemu naravnemu zaledju: bil je nakladišče in izvozišče Slovenije, nemških avstrijskih pokrajin ter čeških predelov, vrh tega pa je priklepil nase tudi dobris del Panonskega nižavja, dasi je kot sestavni del ogrske krone pripadalo drugemu carinskemu področju, ki je nudilo vso prednost takrat madžarski Reki. V tem času naravnega razvoja je bila na tržaškem blagovnem prometu z dobrimi 19% udeležena tudi Italija, toda stala

Herman Pečarič razstavlja v Kopru

V Kopru je odprta osebna razstava akademskega slikarja Hermana Pečariča. Obiskovalca je že površen pogled na razstavljenega delavca z občutkom spokojnosti in miru, ki ga je umetnik znal povzeti iz tihih istrskih naselij.

Pečarič si sicer ne stavlja posebnih umetniških problemov, vendar obiskovalca prevzame iskrenost problemov, iskrenost teženj njegove umetnosti. Obvlada tehniko, kar je za umetnika velike vrednosti.

Enotni slog veže obdobje njegovega dela, vendar ga lahko razdelimo v dve obdobji. V prvo obdobje bi lahko šli »Pogled na Sv. Bernardina«, »Pomlad«, »Pri pokopališču«, »Portorož pozimsko«, »Lazareti« in druge. Ta dela odlikuje umetniška spontanost in neposrednost; na njih najdemo tonsko umerenost in barvne pločke učinkujejo harmonično. Mnenja smo, da bo Pečarič dosegel še velike uspehe, če bo še dalje razvijal in izpopolnjeval svoje slikarske zmožnosti, ki jih je pokazal predvsem v omenjeni skupini svojih del, kajti le-ta so slikarstvo na višji stopnji in iz njih veje lirčnost, ki sega v dušo.

Kulturno življenje v Slavini

Preteklo zimo se je kulturno življenje v naši vasi dokaj razgibalo. Vršil se je izobraževalni tečaj, pri katerem so se uveljavila posebno dekleta z gospodinjinskim poukom pod vodstvom tov. Tušarjeve.

Izreden uspeh pa je pokazal vaški pevski zbor, ki ima sloves že iz prejšnjih let, ko je bil ustanovljen po iniciativi pok. nadučitelja Verbiča, ki si je za svojega naslednika izvečbal muzikalno nadarjenega dekleta Ivana Gržina. Ta danes z obudovano vneto vodi moški in mešani pevski zbor v Slavini.

Nad dve desetletji je moral pevski zbor pod fašizmom mirovati; šele svoboda mu je dala prost razmah, da je priložnostno nastopal pri raznih proslavah in tudi že koncertih. To zimo pa so peveci pokazali zares hvalovredno požrtvovalnost in zanimanje za lepoto petja. Kljub mnogim težavam in oviram, so v rekordnem času temeljito naštudirali nad 20 pesmi težje kompozicije. Zbor, ki je po številu pevcev minimalen, je po mnenju kritike znatno presežek povprečje podeželskih pevskih zborov. Zadnje čase so nastopili s pevskim koncertom v Prestranku in na Rakeku. Gostovali bodo tudi še drugod.

Želimo, da bi slovenski pevski zbor še s pospešeno aktivnostjo širil lepo slovensko pesem med našim ljudstvom.

Ivan Tušar.

PRVAČINA — V nedeljo je Tolminsko gledališče gostovalo v Prvačini z igrano »Miklova Zala«. Gledališče je dalo dve predstavi, ki sta bili precej dobro obiskani. Hvaležni gledalci so za lepo izvajanje nagradili igralce z bogatim aplavzom.

Gostovanje umetniške skupine CD JLA iz Beograda po Istrskem okrožju

Od 21. do 26. t. m. bo gostoval po Istrskem okrožju eden izmed najboljših in najbolj znanih pevskih zborov Jugoslavije — Zbor Centralnega doma Jugoslovanske ljudske armade iz Beograda.

Zbor bo koncentiral v koprskem gledališču, na radijski postaji, v Piranu, Izoli in Bujah. Na koncertih bo izvajal skladbe Mokranjca, Simenitija, Gobjea, Adamčiča, Gobjea, Harnigonje in Odaka. Zbor ima 100 pevcev in ga vodi dirigent Slobodan Krstić.

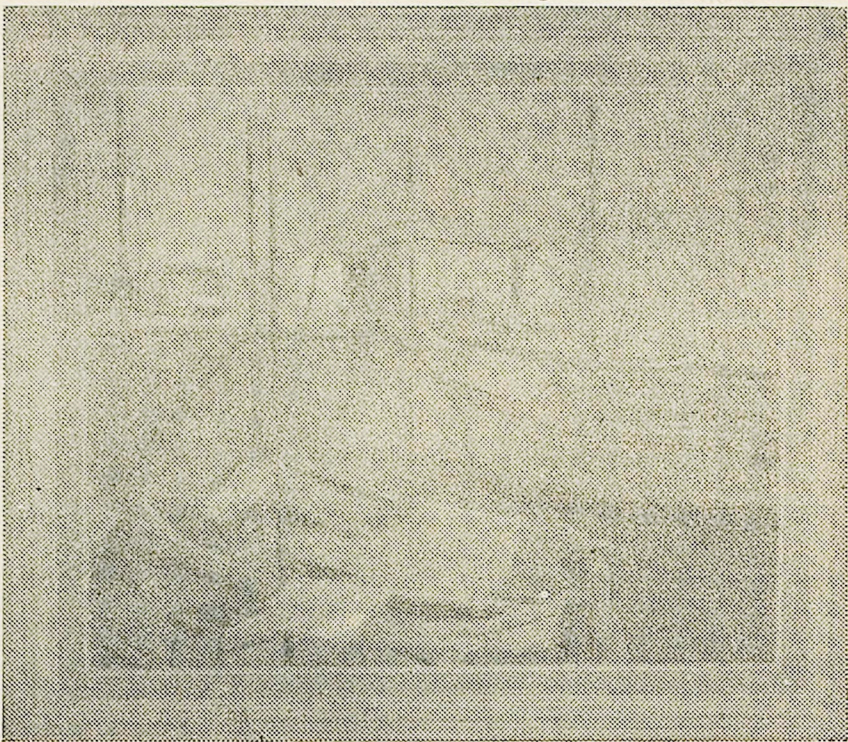
Pred dvema mesecema je zbor slavil petletnico svojega dela. V teh petih letih je imel turneje po vsej Jugoslaviji, dal je 400 koncertov in prepotoval 26 tisoč kilometrov. Poleg fizičnih naporov pa lahko zabeleži zbor tudi velik umetniški uspeh, kajti v tem času so naštudirali nad 300 skladb, med katerimi je tudi Verdijev »Rekvijem«.

Ljubitelji naše pesmi bodo spoznali v produkciji Zbora JLA iz Beograda skladbe naših domačih skladateljev, kar bo doprineslo h kulturnemu zblizanju in razvoju naših domačih zborov.

Druga skupina njegovih del obsega predvsem motive z morja in v splošnem umetniško manj zadovoljuje kot prva. To pa zato, ker se je umetnik pri teh slikah pustil zapeljati od premnogih pesameznosti, tako da so ta dela mnogo izgubila na svežini. Pretirane potankosti dajejo tem delom skoraj foto-

sma se prepričali, da kaže Pečarič nedvomen umetniški talent, vendar se nahaja še na poti iskanja svoje lastne slikarske note. Kot istrski domačin nam bo gotovo nudil še mnogo umetniškega ugodja s slikarskimi motivi svoje rodne zemlje.

Razstava je za naše kraje velik

H. Pečarič: PIRAN

grafski značaj in zaradi iskanja močnih barvnih efektov čisto zapade v neskladno druženje raznobarnih pločev.

Ob njegovi prvi osebni razstavi

kulturni dogodek, pomemben za vso slovensko kulturno javnost, ker je Pečarič s svojimi slikami vnesel v našo likovno umetnost lepoto naše Istre in našega morja. H. D.

LJUDSKI ODRI RASTEJO

Nič bolj razveseljivega ni, kot je ugotovitev, da rastejo po naših vaseh ljudski odri, ljudske igralske družine — amaterske gledališče. To je dokaz namreč, čigava last postaja tolika stoletja zaslužena kultura in umetnost, pa tudi, da so naše vase le sposobne slediti predhodnikom stvariteljskega duha. Pa tudi to, da gre v klasje seme, ki ga je vsejala revolucija.

V nedeljo 11. maja je v Krkavčah prvič nastopila domača igralska družina s Finžgarjevo dramo »Razvalina življenja«. To je v tem kraju tudi prvi pojav odra.

Za igralsko družino je že to velik uspeh, da so si izbrali primerno igrano, namreč Finžgarja. Ne vem, če imamo na razpolago za začetne ljudske odre kaj primernejšega. Zakaj problem Finžgarjevih dram bodo ostali menda vedno aktualni, če pa bodo kdaj to aktualnost izgubili, pa bodo ostali zaradi svoje ljudskosti vedno zanimivi in prepričljivi priča časa.

Igralci te družine so v večini kmečki fantje in dekleta, ki se ves dan mučijo in parijo na njivi pod vročim soncem.

Žrtvi »Razvaline življenja« sta kmet Martin in Urhova Lenčka, ki ju je »trgovica« pognala v prisiljeni zakon. Oba igralca teh vlog sta to rdečo nit dobro izrazila, posebno Martin. Škoda, da se Lenčka ni bolj vživela v svojo vlogo. Druga žrtev te drame je Tona, vloga, ki jo je mlada igralka sijajno podala, beseda ji je tekla razločno in jasno. Škoda, da ji niso dali večje vloge. Gotovo bodo morali misliti v bodoče nanjo. Urh je bil glava drame. Njegova vloga je bila podana najbolje. Igralec se je v vlogi vživel. To, če se igralec vživi v svojo vlogo, pa se mu bere na obrazu: na ustih, v očeh, na licu. Taka je bila tudi starka Mica, ki bi v večji vlogi prišla gotovo do velikega učinka. Vsi igralci obetajo kaj mnogo. Z vajami se bodo utrdili in postali ugledna amaterska igralska družina.

Najbolj pa je gledalce presenetila scena, posebno v prvem dejanju. To je bil višek uspeha. Na mali oder (menda 3 x 2,5 m) so spravili: zganjarno, vodnjak in mizo s stoli. Takoj se je videlo, da je vodila delo spretna roka. V drugem in tretjem

dejanju je bila soba okusno urejena, le malo presodna. Treba je misliti na čas dejanja. Nič bi ne škodovalo sceni, če bi visele na steni kake nabojne podobe. Dejanje je iz tistega časa. Potem pa, ali ne tiči ravno v tem grmu zajec? Zakon Martina in Lenčke je zvezala cerkev, nad tem zakonom drži svojo roko bog (simbol na steni!), pa vendar ni sreče, pod to podobo se izvrši celo zločin — morilstvo lastne žene.

In če sedaj pomislimo še končno, da so igralci poleg vaj, ki so se vršile izključno samo zvečer po težkem poljskem delu, pripravili v tem času tudi lično izdelan oder v šoli, vso sceno, folklorno točko Od železne ceste v narodnih nošah, lahko reče-

mo, da je to veliko delo, ki dokazuje, kaj se da narediti na vasi, če sodeluje in vodi delo poklican prosvetar — učitelj. Tudi tu je organizator bil učitelj.

Ti zadnji pojavi kulturno-prosvetnega dela, posebno igralskih družin v sru Istre, v najbolj pozabljenih vaseh, nas takoj nečesa spomni, celo resno vznemiri. Kot si ni mogoče zamisliti kraja ali okoliša brez šole, tako ne bo mogoče v bodoče kraj brez primerne dvorane in odra. Vsak dan stopa to vprašanje pred nas bolj odkrito in zahtevno. In kakorkoli še danes misli kdo na to bolj iz navade ali programa, bo jutri stopilo to pred njega kot neizogibna nujnost.

Vid.

SLOVENSKA BESEDÄ

20.

V zadnji številki smo pregledali, kakšen je razloček med prislovoma več in bolj. Prav bo, če v tej zvezi razmislimo še nekatere drobnarije.

Najprej si dobro zapomnimo, da prislova več ne sklanjamo. Torej ne: od večih strani slišimo, pri večih ljudeh vidite, pred večimi leti se je zgodilo. Pač pa: od več strani slišimo, pri več ljudeh vidite, pred več leti se je zgodilo. Izraz več kot toliko je italijanizem, ki ga moramo zavreči. Po domače bomo rekli: malo, samo, malo, nič več, drugače ipd. Napaka je: ne znam več kot toliko plavati, več kot toliko ne morem povedati. Pravilno: Ne znam bolj plavati ali samo tako (hitro) plavam. Več ne morem povedati. Tudi takle stavek ni slovenski: imel je zavest, kakršno smo pozneje težko več srečali. V tem primeru moramo več nadomestiti s prislovom še, torej: imel je zavest, kakršno smo pozneje težko še kdaj srečali.

Sedaj pa nekaj drugega. Tovaršica Matilda, učiteljica s Planine je poslala pismo, v katerem pravi: »Po Primorskem, pri nas in celo v Ljubljani slišim mnogokrat: boste šla, prinesla, boste povedala... namesto boste šli, boste prinesli itd. Razložite, prosim, našim ljudem pravilno obli-

ko, morda se bodo popravili.«

Cisto prav imate, tovarišica Matilda, samo da lahko vašo ugotovitev razširimo in povemo, da z moškimi ni nič bolje: ste rekli, boste šel, boste povedal pa še take stavke slišimo: gospa s tem boste zadovoljna; to uganite sama, tovarišica. Le-to vikanje ni samo rana sodobnega jezika, to je napaka, ki nas spremlja že nad pol stoletja. Razloček med nekdandjo in sedanjo rabo je v tem, da so prej napake oblike pisali tudi naši pripovedniki in časnikarji in jim s tem še dali nekaj pravic v življenju našega jezika, medtem ko se jim sodobniki izogibajo; v glavnem jih zasledimo le v pogovornem jeziku. To pomeni, da puške ne smemo vreči v koruzo!

Kako je s to stvarjo? Zelo preprosto: ste šel, ste šla pravimo. Pomožni glagol je v množini (ste), opisni deležnik pa v ednini (šel, šla). In to je napaka! Če je pomožnik ste v množini, mora biti tudi pripadajoči mu deležnik ali pridevnik, kar pač je, v množini, torej — ste šli. V slovensčini vikanje v vseh spolih enako, zato ne: ste šel, ste šla, temveč vedno le: ste šli. Ne: boste zadovoljna, uganite sama, pač pa: boste zadovoljni, uganite sami! S. S.

NAŠA KNJIŽNA NOVOST SLOVENSKE NARODNE

(Slovenske narodne. Uredil Jernej Humar, naslovno stran narisal Herman Pečarič. Slovenski pesniki in pisatelji št. 3. Koper 1952).

Ze januarja meseca napovedani izbor narodnih pesmi je v prodaji. Z njim je založba Lipa razmeroma pozno začela uresničevati letošnji program in tako zamudila priliko da bi v zimskem in pomladanskem času vrgla na trg čimveč ceneneh knjig za preprostega bralca. Kjer koli leži krivda, v upravi, uredništvu ali v tiskarni, treba je zamuditi in opozoriti odgovorne, naj se resneje zavamejo za slovensko knjigo pri nas. Grajati je treba zamudo predvsem zato, ker je znano, da so dijaki koprške gimnazije samo za prvi maj prodali 500 izvodov, kar je pri nas svojevrsten rekord. To dejstvo jasno dokazuje, kako je bila knjiga potrebna in kako preprosti ljudje, delavci, kmetje in dijaki, radi sežejo po delu, ki jih zanima. Take priložnostne prodaje bi bilo treba organizirati tudi drugod po Primorskem, da bi prišla zbirka v roke vsem tistim, ki jim je namenjena, da bi pozabljeno besedilo ob že znani melodiji znova zaživelo.

Knjižica je prirejena v glavnem po Gledarjevi Slovenski pesmarici in po Barčici. Pesmi so razvrščene po abecednem redu začetkov in jih je skupaj 170. V prvi skupini so stare narodne in ponarodele umetne pesmi, v dodatku pa nekatere ponarodele partizanske. To je novost in dobra stran te zbirke. Zdi se, da je želel urednik poiskati predvsem tiste pesmi, ki so našim ljudem vsebinsko in pevsko najbližje. Kljub temu je izbor problematičen. Zakaj so opuščene pesmi ki govore o vojaščini, kje so ne-

katere lepe vinske in obredne pesmi? Pri takih stvarih mora biti urednik previden in se ne sme dati zapeljati trenutnemu okusu. Čas je že sam izločil, kar ni bilo zdravo; pesem, ki ni naša, kmalu izumre. Zato prireditelj nima pravice da z osebnimi merili ocenjuje, kaj živi in kaj ne, kaj je dobro in kaj slabo. Uvod, ki na kratko označuje slovensko narodno pesem, je prekratek, da bi zadel bistvo vprašanja in ga razložil, in istočasno predolg, če naj bo samo v opravičilo izdaje. Knjigi bi urednik lahko dodal slovarček manj znanih besed.

Kljub napakam je knjiga uspešno izpolnila vrzel na našem knjižnem trgu, posebno ker je cenejša (50 din), da ne bo osušila nobenega žepa. Vsem bralcem priporočamo, da si ta izbor pesmi čimprej omislijo.

V. P.

Lep sprejem naših književnikov

V nedeljo so nas obiskali France Bevk, Beno Zupančič, Cene Vipotnik, Lili Novy in Marička Žnidaršič, ki so prišli recitirati svoja dela. Nastopili so v Zagorju na Pivki in v Pivki (St. Peter na Krasu).

V obeh krajih je bilo zelo veliko poslušalcev, ki so z navdušenjem pozdravili goste in jih z burnim aplavzom nagrajevali za njihova izvajanja.

V Pivki sta jih pozdravila pionir in pionirka in jim podarila šopek cvetic.

V imenu gostov se je zahvalil tov. France Bevk, predsednik Društva slovenskih književnikov in obljubil, da bodo še prišli, obiskali pa jih bodo tudi še drugi pesniki in pisatelji.

Gostovanje naših vodilnih književnikov nam bo ostalo v prijetnem spominu in želimo skorajšnjega svidenja z njimi.

L. B.

ZANIMIVOSTI PO SVETU

ZEMLJA, PRIDELKI IN ČLOVEK

Ameriški kemični znanstvenik dr. Albrecht iz univerze v Misuriju je našel obširno polje znanstvenega dela, ki se bo moralo posplošiti, ako bo človeštvo hotelo biti zdravo. Zemljišče, ki nima potrebnih rudniških soli, imenuje bolno, ki zamore roditi le bolni sadeži in bolna drevesa. Hrana iz njih zamore le navidezno nasiti človeka. V resnici ne pridobi z njo potrebne rudniških soli in mora počasi hirati. Odpornost rastlin in človeka proti napadom bolezni je občutno zmanjšana. Izčrpano zemljo je treba ozdraviti. Peščica mangana je potrojila pri paradiznih nekega polja vsebino vitamina C. Malo bora, raztrese nega v sadovnjaku, je pri jabolkih podvojilo vsebino vitamina A. Z »mineralizirano« vrtnino je strokovnjak dosegel skoraj čudežno ozdravitev bolnikov. Dr. Albrecht priha da zaključka, da ne sme biti pridelovanje ljudske in živalske hrane predmet gonje za dobičkom.

LETALO NA ATOMSKO REAKCIJO

Ameriška letalska industrija izdeluje načrte za letalo na atomsko reakcijo. Glasilo združenja te industrije sporoča, da bo letalo letelo 4 tisoč kilometrov na uro. Računajo, da bo v dveh letih že nastopilo redno službo in bo švigalo iz Evrope v Ameriko v manj kot eni uri.

PRIMERI LEUCEMIJE V HIROŠIMI SE MNOŽE

Po sedmih letih po eksploziji atomske bombe ugotavljajo zdravniki v Hirošimi čedalje več primerov leucemije, to je ogromno pomnožitev belih teles v krvi. V Nagasakiju, kjer je bila tudi vržena bomba, pa primerov leucemije ni. V Hirošimi je bila atomska bomba nabita z uranijem 235, v Nagasakiju s plutonijem. Znanost bo morala dognati, ali je povzročila leucemijo vrsta naboja atomske bombe, ali gre za večjo ali manjšo odpornost ljudi proti učinkom bombe in radioaktivnosti zaradi podedovanja lastnosti, ali hrane in načina življenja.

Gustav Strniša:

POPOTNIKI

Šiška je čepela na hrastovem listu in zakoprnela: »Kako neprijetno je vedno bingljati na drevesu, a tam spodaj je toliko skrivnostnega in lepega! Kako rada bi potovala!«

Veter jo je slišal. Zapiskal je, da so hrastove veje vztrepetale in že se je šiška zakotalila po tleh.

»Kam greš?« je slišala za seboj. Ozrla se je in zagledala nizko lesko, na kateri je čepel lešnik.

»Po svetu pojdem pogledat!« je odgovorila šiška.

»Črkaj, pojdem s teboj!« se je spomnil lešnik. Mati leska se je zanj bala, zato ga ni pustila z do-

»Okrepčaj se z menoj in žeja bo izginila!«

Deklica je jagodo pozobala in žeja je bila potlačena. Šiška jo je prijazno gledala in opazila, kako je ubožica zamišljena.

»Zakaj si pa tako zamišljena?« jo je vprašala šiška.

»Igrala bi se rada, pa se nimam s čim!« je odvrnila mladenka.

»Pa se midva poigrajva!« se je poundila šiška in se napihnila, da je postala debela kakor žoga in že se je deklica z njo igrala.

V strugi je pa ležal močerad, ki je bil zakleti kraljevič. Čakal je, da bi kdo prišel in ga rešil. Nič drugega ni bilo treba, kakor močerad udariti po glavi in kraljevič bi bil rešen.

Pa je med igranjem padla deklica šiška v strugo in — lop — močerad na glavo. Močerad je poskočil in se spremenil v kraljeviča, ki je takoj zasnubil siroto, ki ga je rešila in jo je odpeljal v svoj grad. Šiška pa se je trkljala po strugi dalje in se še zdaj trklja, če se že ni ustavila.

L. N. Tolstoj,

Ded in vnuk

Ded se je zelo postaral. Noge mu niso več služile, oči so mu oslabele, ušesa oglušela, zobje so mu že vsi izpadli. Kadar je jedel, mu je tekla juha iz ust po prtu in po tleh. Zato sta ga sin in snaha zapodila od mize ter mu odkazala prostor za pečjo.

Nekoč sta mu prinesla juho v steklenem kozarcu. Hotel ga je dvigniti k ustom pa mu je zdrknil iz rok in se razbil. Snaha je ošte la starca, češ, da jima uniči vso

hišo in razbije kozarce; rekla je, da mu bo dajala obed od zdaj dalje v leseni skodeli. Starček je vzdihnil, rekel pa ni ničesar.

Nekoč sta sedela kmet in njegova žena v izbi ter opazovala sinčka, ki se je igral z deščicami in nekaj sestavljal. Ugibala sta, počemu zla-ga te trske. Oče ga je vprašal:

Miloš Macarol:

Naša Micika

Vsakomur z voljo rada pomaga, Micika naša, Micika draga.

Kaj že stvari je z bratcem delila srčna in dobra Micika mila.

Ce bi bil lačen, precej bi dala južino svojo Micika mala.

V srčecu skromna, v duši bogata, vedno bo čislana Micika zlata.

Takšno dekletce je plemenito, takšne otroke ljubi naš Tmo!

LEŠNIKI

39. Bije tiho kot srce, s časom niha, dalje gre, kraja nima niti dna, ves se svet po njej ravna.

40. Možiček pade z drevesa v travo, klobuček okrogel mu krije glavo; zver pride ščeinasta, dolgo-usta, popade možička in ga pohrusta.

41. Prijeten tanki glas je moj, sad truda mojega sladk, uživa rad ga človek vsak, a moje se le boji!

42. Nepovabljen pridem sam, siliti se pa ne dam; kdor me videti želi, leče naj in zameži!

RESITEV »LEŠNIKOV«
IZ 13. STEVILKE

36. Lenoba, 37. knjiga, 38. pero.

»Kaj pa počenjaš, Miša?« In otrok je odgovoril:

»Glej, očka, leseno skodelico bi si rad naredil, da bom vedel — takrat, ko bosta z materjo že stara — kako maj vama dajem jesti...«

Mož in žena sta se spogledala in se razjokala. Sram ju je postalo, ker sta tako grdo in nevhvaležno ravnala s starcem. Od tistega dne sta ga klicala k mizi ter mnogo boljše skrbela zanj.

pletla dalje, vzbudila je prve znake nemirnega duha med italijanskimi delavci, prve skupine žena antifasistk, mladinske krožke, ali kaj... ob letu prve provale, januarja 1943 se zopori ponovno odpirajo, med mnogimi izginje za njihovi vrati Zora Ivančič. 14. januarja 1943. je samemu sebi prihranil zadnji strel, potem ko je ranil nekaj fašističnih agentov, pred hišo št. 21 v ulici Ginnastica tov. Nino-Pepi Udovič. Kmalu za njim pade tov. Lope-Fr. Medved, ki je znan Jaka Plaviša iz leta 1942. Komisar ene izmed prvih primorskih partizanskih čet; 11 strelav je preluknjalo njegovo telo. V Bošketu mu je sledila v smrt v boju s policijskimi agenti italijanska aktivistka Alma Vívoda iz Milj. Darko Marušič-Blaž je komaj ušel aretaciji, skočil je iz drvečnega tramvaja, a moral se je umakniti iz Trsta. OF ne klone, tov. Babič Branko prevzame v tem času vodstvo.

Tako je bilo v Trstu, kakor na Krasu, kakor v goriški okolici, kakor v Baški grapi do razsula Italije v septembru 1943. Toda september 1943 ne prinese bistvene izpremembe, le to, da je dosedanja fašistična zverski zatiralec iz gospodarja postal uslužni, pokorni hlapec teytonskega nacizma. Toda OF je odjeknila, v zimi 1943-44 je zajela ves Trst, dvignila svojo uporno pest prav tako proti Hitlerjevemu kljukastemu križu, kakor

Dragi stric Miha!

Napisala vam bom nekaj veselega. Zunaj je bil še sneg. V naš razred so priletele tri lastavice skozi okno, ki ga je odprla tovarišica, ki stannje v šoli in pomeša razrede. Zjutraj smo jih zagledali. Sedele so na šolski tabli in ždele. Tovarišica je rekla, da so nas danes prišle nadzirat tri učiteljice, pa ne iz Postojne, kakor zadnjič. Ko so se nas privadile, so letale po razredu in čvrčale. Vsi smo jih gledali in opazovali. Po šoli smo jim natresli drobtinice in dali vode v posodico. Drugi dan jih ni bilo več. Vsak, ki je prišel v šolo, je vprašal, če so še lastavice pri nas. Pozdravlja Te

Sluga Julka,
učenka IV. razr. osn šole,
Planina pri Rakeku.

Zopet se oglašam, kakor po navadi, da Vam kaj lepega povem. Za knjigo, ki ste mi jo poslali, se Vam lepo zahvaljujem. Sporočam krasno novico: naša tovarišica učiteljica je prišla z izleti. Pred dne-

...stric Miha odgovarja!

Ljuba Julka!

Dolgo je čakalo Tvoje pisemce, da je prišlo na vrsto kajne. Julka? Pa tega ne smeš zameriti stricu Mihi! Res je, da je že star in da včasih tudi kaj pozabi, toda zagotavljam Te, da nate nisem pozabil. Kot toliko drugih pionirjev si morala pač tudi Ti čakati, da si prišla na vrsto. No, če se boš še kaj oglašila, boš videl, da mi nisi zamerila! Prejmi prisrčno pozdrave in spomni se me še kaj!

Ljuba Suzana!

O, midva pa sva že stara znanca. Suzana! Prav veseli me, da si se me spet spomnila. Tudi to me veseli, da Ti je bila knjižica, ki si jo dobila v nagrado za pravilno rešitev ugank, všeč. Pošlji mi kdaj kak opis z vaših izletov. Prepričan sem, da bo zanimalo tudi ostale pionirje kod ste hodili in kaj ste lepega videli. Velja, Suzana? Stric Miha čaka na Tvoje pismo!

Ljubi Aleksander!

Tvoj spis ki si mi ga poslala že pred nekaj tedni, objavljam šele danes, kakor vidiš. Medtem je Sovi-č gotovo že čisto ozelenel in tu-

vi smo obiskali Osarsko jamo in nekdanjo partizansko pisarno od leta 1940—1944. Zelo smo bili zadovoljni z našim izletom. Prejmite najlepše pozdrave od Vaše pionirke.

Hervatin Suzana,
učenka II. razr. osn. šole,
Skofije II.

Pošiljam Ti opis pomladi v našem kraju. Pomlad je najljubša. Komaj smo čakali, da se je sneg stopil. Mi otroci skačemo po vrtovih in igramo. Tudi ptički lepo pojejo in letajo okrog naših hiš. V šolo je prijetno hoditi zato, ker je lepo vreme in suha pot. Na Soviču se lepo vidi, kako ljudje sadijo smrečice. Iz naše hiše, iz Velikega Otoka je lep razgled na goli Sovič, ki ni še ozelenel. Vidijo se razvaline starega gradu, v katerem so živeli v 16. stoletju grofje. Lep razgled je tudi na reko Pivko, ki se lepo vije in ponikne v Postojnsko jamo, ki je svetovno znana. Pozdravlja Te

Aleksander Vilhar,
III. razred osnovne šole,
Veliki Otok.

di trate ob Pivki so že vse zelene. kajne? No, pa nič ne dé, lepo si opisal zgodnjo pomlad v domačem kraju in gotovo bo Tvoj spis ugaljal vsem pionirjem, ki ga bodo brali. Pa še kaj se oglaš, Aleksander!

Lešnike iz 13. številke Slovenskega Jadrana je pravilno rešila samo ena reševalka. To je bila naša stara znanica in zvesta bralka Irenka Kosmačeva, učenka II. razreda osnovne šole v Trnju pri Pivki. Zato to pot nismo mogli zbrebiti reševalcev, temveč smo se odločili da bomo prisodili nagrado naši Irenki. V kratkem bo prejela po pošti lepo knjižico.

Danes so, kakor vidite, spet na vrsti »Lešniki«. Upam, da niso pretežki in da boste poslali stricu Mihi spet vse polno rešitev in to — pravilnih rešitev. Saj vem, da imate bistre glavice, ki jih ne spravi tako kmalu kakšna uganka v zadrego. Ali je tako ali ne? No, bomo videli, kdo bo to s svojim pismom potrdil stric Miha

UPORNI TRST

Odpor slovenskega Trsta proti italijanskemu šovinizmu za svoje pravice je star. Prvi poskusi upora proti italijanskemu fašističnemu narežlj segajo v dobo pred 1941. priča TIGR, priča prvi tržaški proces, pričajo bazoviški grobovi.

Pravi upor je povezan z narodnoosvobodilno borbo. Trst je lahko pomoren, da ne zaostaja v tem boju za Ljubljano. Ze nekaj mesecev po ustanovitvi OF (27. aprila 1941), kmalu po dnevu splošnega slovenskega upora (22. julija 1941) začno prvi aktivisti OF svoje delo v Trstu. Krivice nad slovenskim in naprednim življenjem nasploh v Trstu so jih podžigale, da so se borili proti nasilnežem.

Veliko junaštvo leži nad vsem delom in bojem OF. Priznajmo si odkrito, le malo je bilo borcev in le stari preizkušeni slovenski komunisti so imeli za seboj šolo ilegale in so poznali vse prijeme konspiracije. V široki, vseslovensko ljudstvo objemajoči OF, so pa vstale mlade sile, ki so hotele delati, se boriti, so se pa morale istočasno šele učiti in to v Trstu, kjer je bil položaj neskončno težji kot v kakšni Ljubljani, saj je tu budno fašistično oko številnih kvesturinov, karabinerjev, fašistov v u-

niformi in brez nje poznalo in imelo zaznamovanega vsakega zavednega slovenskega meščana, slednjega naprednega delavca, bodisi Italijana bodisi Slovenca.

Zrelost slovenskega človeka, moč organizacije OF, jasno vodstvo Komunistične partije je držalo v Trstu svoje preizkušnje kot zlato v ognju, kot železo pod kladi-vom pod kovačevim nakovalom. Kljub provalam, kljub žrtvam se je upor nadaljeval, širil in poglabljajal. Na prazna mesta zaprtih in padlih so kmalu stopili novi aktivisti, novi borci, uporniki. Samo imena vodilnih aktivistov, da si poživimo spomin!

Decembra 1941, januarja 1942, prav in predvsem pa zaradi protesta, ki ga je OF organizirala ob II. tržaškem procesu, ko so padli narodni heroji Pinko Tomažič in tovariši, je zapor požrl vodstvo tržaške OF brata Kovačiča, narodnemu heroju Oskarju je stal zdravje. Zori Perello-Godini je življenje prizanesel, smrt ji je zadalo pozneje leta 1944 nemško taborišče.

Toda že stopili na njihova mesta tov. Blaž-Darko Marušič, Pepi Udovič-Nino s številnimi tržaškimi aktivisti in mreža organizacije se je

proti liktorskemu snopu. Borci uporniki pa padajo še naprej. Kdo naj naše vse v provali januarja — februarja 1944, oktobra 1944? Aprila 1944, ko pade zaradi eksplozije na Opčinah 72 talcev, zaradi eksplozije v Cirklo officiali 52 talcev. In še tov. Slovenku-Darinka Piščanec, narodni heroj tov. Matevž-Anton Velušček, tov. Boro-Fr. Segulin, bunkeraš Jaka-Ivan Stukelj in še mnogi drugi, mnoge žrtve nemških taborišč. To so junaki uporniki, žrtve, iz katerih je zrasel nov uporni duh novega Tržačana.

Politični upor, ki je samo podpiral vojaški, mobiliziral borce za partizanske enote in le od časa do časa prešel k sabotažnim akcijam preraste od avgusta 1944 dalje v vojaški upor, ko je začela delovati komanda mesta Trsta pod vodstvom štaba IX. korpusa. Vojaška organizacija prerašča vse organizacije OF, prerašča predvsem Delavsko enotnost, ki je zajela tedjedelnice, škedenjske plavčje, tovarne, železnico, uradnike raznih ustanov, tehnike, inženirje, ravnatelje, ali predvsem pest upora — delavce, Italijane kakor Slovence je zvarila v eno samo enotno udarno armado. Mobilizacija, oborožene akcije udarnih vodov tečejo vso zimo 1944-45.

Se padajo žrtve, vse do 23. aprila 1945, ko je komanda mesta Trst prejela iz štaba IX. korpusa dolgo

grčakovan radiogram: »Začnite z vstajko!«

Vstaja v Trstu je bila le del širke, velikopotezne ofenzive Jugoslovanske armade. Iz dveh smeri, čez Istro in čez Kras so hitele temu cilju naproti glavne sile divizije IV. jugoslovanske armade, čez goriški Kras pa brigade 30. divizije IX. korpusa. Te enote so razbile vse zunanje sovražne obrobe, upor delavskih množic tako italijanskih kakor slovenskih pa je skoraj v celoti v Trstu samem zavzel vse notranje sovražne polčaje obvladal vse mesto, ko je razorožil agente, karabinerje in financerje, Mussolinijeve republikance ki so se pripravljali, da po Mussoliniju in po Hitlerju priščejo zvestobo tržaškemu šovinističnemu CLN, katerega mnogi člani so prav tako služili ožema: snopu in kljukastemu križu.

Mnogo slovenske, hrvatske, srbske, črnogorske, bosanske krvi je zahtevala zmaga za Trst, ali tudi prenekatani italijanski borec za Trst je omahnil. Ali, Trst je bil vreden te krvi. Ce so nam Trst po krivici odvzeli, dejstvo, da je jugoslovanska armada osvobodila Trst, to priznavajo tudi Angleži, Amerikanci, Francozi in s stisnjenimi zobmi tudi italijanski šovinisti. Za nas Slovence in Jugoslovane pa je pred Trstom in v Trstu prelita kri, a naše pravice.

Dr. Ivo Juvančič

5. NADALJEVANJE

Dobbs je težko dihal. Končno je rekel: »Če bi imel sedaj revolver ali puško, bi ga brez vsega ustrelil, da bi imela vsaj mir. Tega ne zdržim več. Kaj bi bilo, Barber, če bi ga ujela in ga privezala ob drevo ali ga pa udarila po glavi, da bi ne mogel več za nama?«

»Ne vem,« je odgovoril Barber, »ali bi bilo to dobro. Mogoče je popolnoma nedolžen. Toda dobro bi pa le bilo, če bi se ga znebila.«

»Sedaj se bom ustavil in ga počakal,« je nenadoma rekel Dobbs. »Tako ne morem več dalje. Sicer bi se znorela.«

Tudi Indijance se je ustavil.

Dobbs se je nečesa domislil. Silno mnogo si je dal opraviti okrog drevesa, kakor da bi bila med drevjem neka čudovita stvar. S tem je — kakor je dnevnoval — ukanil Indijanca.

Počasi, korak za korakom, se je pričel približevati, oči je imel buleč uprte v drevo. Ko je stal naposled poleg obeh mož, je Dobbs vznemirjeno zamahnil z roko in zakričal: »Tamle, tamle beži!« In pri tem je kazal z roko v džunglo, zgrabil Barberja, kazoč mu uteklega.

Takoj nato pa se je obrnil in rekel Indijancu: »Kam pa hočete? Čemu pa hodite neprenehoma za nama?«

»Hočem tja,« je rekel Indijanec in pokazal v smer, ki sta se vanj napotila tudi Barber in Dobbs.

»Kam?« je Dobbs znova vprašal.

»Tja, tja, kamor hočeta tudi vidva.«

»Saj ne veste, kam hočeva,« je rekel Dobbs.

»O, vem,« je mirno odvrnil Indijanec. »Gresta na petrolejska polja. Tudi jaz grem tja, mogoče dobim delo.«

Barber in Dobbs sta se oddahnila. To je bila resnica. Mož je hotel najti le delo, prav tako kakor onadva. Roparju tudi v ničemer ni bil podoben. Da bi prepoznal tudi poslednji ostanek nezaupanja, je Dobbs vprašal: »Zakaj pa ne greste sami? Čemu tekate za nama?«

»Že tri dni sem od ranega jutra do večera sedel tam, na koncu mesta, in čakal belih, ki nameravajo k petrolejskim vrelcem.«

»Ali ne bi našli vendar tudi sami pota?«

»To že,« je rekel mož. »Toda bojim se tigrin in levov. Tu jih je prav mnogo. Zato nočem sam hoditi. Požrl bi me.«

»Ne verjamem, da bi bila tudi midva tako varna pred njimi,« je menil Dobbs.

»Pač,« je odvrnil Indijanec. »Belih ne marajo. Rajši napadajo Indijance. Toda če grem v družbi, tedaj ne pridejo in me tudi ne požoro.«

Sedaj sta se Barber in Dobbs smejala svojemu strahu, ko sta zvedela, da se je Indijanec, ki sta se ga toliko bala, še bolj bal kakor sama.

Indijanec je šel sedaj z njima. Skoraj nič ni govoril in je štrkljal poleg njiju ali pa za njima, kakor je pač dopuščala pot.

Tik pred sončnim zahodom so prispeli v indijansko vas, kjer so namestili v kaki koč prenočiti.

Indijanci so sicer zelo gostoljubni, a vsak je napotil trojico k sosedu, opravičujoč se zmeraj, da nima prostora. Vas je obsegala samo nekaj koč. Tudi poslednji vaski prebivalec, ki so ga poprosili, jih ni mogel sprejeti.

S skrbnim in prestrašenim obrazom je dejal: »Bolje je, če greste do naslednje vasi. Tam je večji kraj in šteje več kakor trideset koč. Tam vas bodo lepo sprejeli.«

»Kako daleč pa je to?« je nezaupljivo vprašal Dobbs.

»Daleč?« je rekel Indijanec. »To sploh ni daleč. Komaj dva kilometra. Še pred nočjo boste tam. Saj sonce še ni popolnoma zašlo.«

Preostalo jim ni nič drugega, morali so se napotiti proti naslednji vasi. Prepotovali so že dva kilometra, a o kaki vasi ni bilo ne duha ne sluha. Šli so še dva kilometra dalje, a vasi še zmeraj niso zagledali.

»Ta nas je pa dobro namazal,« je rekel Barber jezno. »Rad bi le vedel, čemu nas niso hoteli obdržati in so nas poslali sem v divjino.«

Dobbs ki ni bil nič manj jezen, je rekel: »Saj poznam nekoliko Indijance. In bi moral boljše vedeti. Nikoli ne zavrnejo človeka. Toda bali so se nas. V tem je ves vzrok. Mi smo trije in bi ponoči prav lahko pobili družino v koči.«

»Taka bedarija,« je odvrnil Barber. »Čemu pa naj bi uboge vrage pobili? Saj sami nimajo nič, morda še manj kakor mi.«

»Toda strah jih je. Proti temu se ne da nič opraviti. Vrednosti, ki jih imajo, presojajo oni povsem drugače kakor mi. Imajo konja ali dve ali eno kravo ali dvojico koz. To vse pomeni zanje visoko vrednost. Mi bi mogli biti roparji. Kdo pa naj jim pove, da nismo. In roparjev se strašno bojijo.«

Barber je prikimal in dejal: »Dobro. Toda kaj sedaj? Sedaj smo sredi grmovja in v desetih minutah bo tema kakor v rogu.«

»Nam pač nič drugega ne preostane, kakor da se tu ustavimo.« Dobbs ni vedel za drug izhod.

»Vas gotovo ne bo daleč. Pot je razvožena in na njej so krajčevki in tudi konjske fige leže okoli. Toda do vasi utegne biti še uro hoda. Ponoči pa ne moremo hoditi. Lahko zgrešimo pot in zaidemo v močvirje ali goščo, kjer se izgubimo. In četudi dospemo v vas, bodo pse naščuvali na nas. Ob tem času je prav močno sumljivo, če pridejo trije možje v vasi in zahtevajo prenočišče.«

Z vžgalicami so preiskali tla, da bi našli primerno ležišče. Toda tod so rasle samo debele kakteje in drugo bodičje. Po tleh so se plazile vse mogoče živali, ki so onemogočale vsak odpočitek ali celo spanje.

Razen tega pa je Indijanec govoril še o tigrin in levih, ki svobodno tekajo po tej okolici. Indijanec je moral že vedeti, saj je bil v tej okolici doma. Nekaj časa sta stala, potem ju je to utrudilo in sta vendarle legla. Toda komaj sta dve minuti ležala, se je Indijanec kakor pes prerinil med oba. Zelo previdno in počasi, toda odločno. Čutil se je varnega le, če je ležal med belcem; kajti tiger si ne bo zbral ravno srednjega, marveč tistega, ki leži ob strani. In za eno noč mu bo eden vendar zadoščal.

Toda Barber in Dobbs s tako razdelitvijo mesta nista bila sporazumna. Stiskala in suvala sta v Indijanca, da je moral biti vasa moder. Toda vse to je prenesel mirno in brez ugovora. Ko sta ga naposled s pestmi in nogami izrinila iz srede, je malo počakal, dokler ni menil, da sta zadremala. In treba se je bilo samo enemu vleči malo bolj na stran, da se je napravila med njima mala odprtina, takoj se je stisnil med oba Indijance in tako dolgo ni miroval, dokler ni po vsej dolžini ležal med njima. Navsezadnje sta bila primorana opustiti borbo, ker bi bila itak zaman.

Zaradi nekega plazilca, ki mu je tekkel čez obraz, se je Barber zbudil. Sedel je pokonci in si pogledal telo. Toda ničesar ni našel. Ko je tako sedel in prisluškoval petju in cvrčanju ponočnega grmčevja, se je nenadoma prestrašil.

Popolnoma jasno je slišal, da se nekaj plazí proti njim. Ni bilo dvoma, morala je biti neka velika žival. Ko je znova zaslišal stopinje in se prepričal, da se ne moti, je zbudil Dobbsa.

»Kaj pa je?« je vprašal Dobbs zaspano.

»Na stezi mora biti lev ali tiger. Tik za nama.«

»Menim, da sanjate,« je rekel Dobbs, počasi se prebujajoč. »Ne verujem, da bi se nas upal tiger napasti.«

Prisluhnil je. Ko je zaslišal šum, se je dvignil in rekel: »Zdi se, da utegneta imeti prav. To je velika žival. Človek se ponoči ne plazí okoli. Se bolj boji kakor mi. To je žival, stopinje so precej težke.«

Ali je Indijanec že ves čas ležal zbujen ali pa se je zbudil šele sedaj, ni bilo povsem jasno. Vsekakor pa je menil, da je najvarneje, če se ne oglasi in če leži mirno še dalje med obema. Sedaj pa se je sunkoma dvignil in hipoma je stal. Obraza se mu ni dalo videti, bilo je namreč tema kakor v rogu. Toda prav gotovo mu je bil od strahu iznakažen. Iz glasu sta druga dva mogla čutiti, kakšen je bil v obraz. »Tu je tiger, prav tu, tik pri nas,« je rekel s tresočim glasom. »Sedaj smo vsi izgubljeni. Takoj bo skočil na nas. Stoji tamle v grmovju in preži.«

Dobbsu in Barberju je zastala sapa. Indijanec je poznal tigrove stopinje in njegov duh, saj je bil v tej deželi doma.

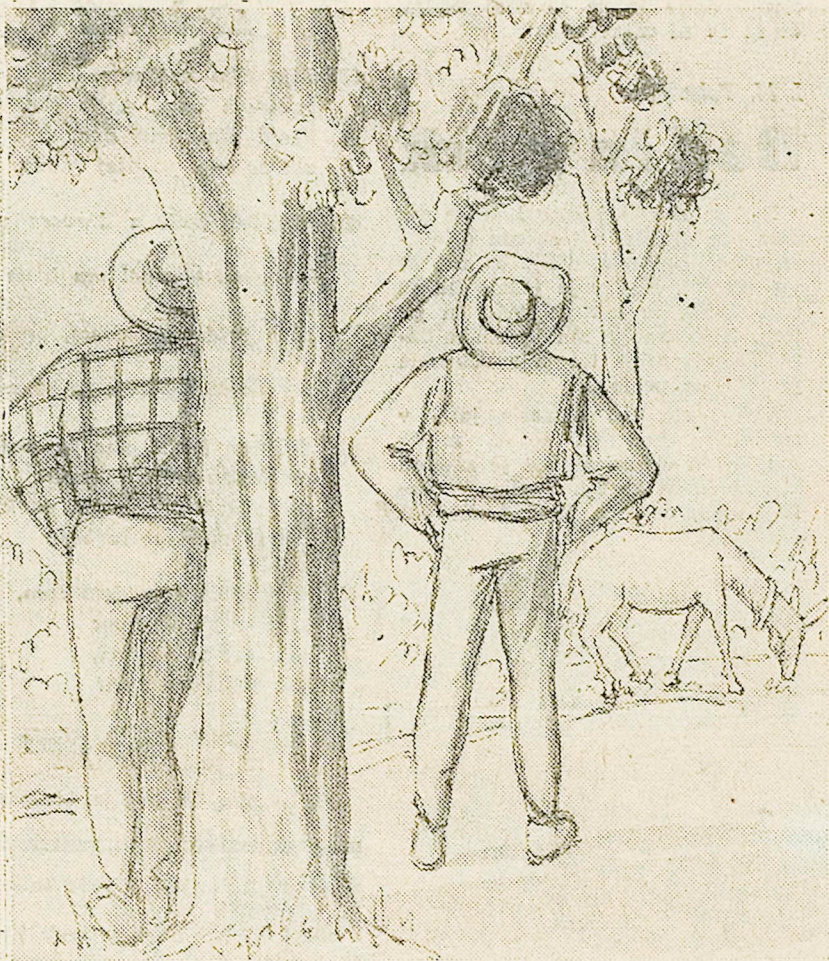
»Kaj naj sedaj počnemo?« je vprašal Dobbs.

»Najbolje je, da kričimo in napravimo velik hrup,« je svetoval Barber.

»To ne bi bilo dobro. Tiger se za to prav nič ne zmeni. To ga bo še bolj in hitreje privabilo.«

Brez duha je stala trojica in prisluškovala stopinjam. Po cele minute niso ničesar slišali, potem pa so zopet zaslišali eno ali dve stopinji.

»Vem za izhod,« je rekel Dobbs s tihim glasom. »Splezajmo na drevo. Tam smo še najbolj na varnem.«

»Tigri znajo plezati tudi na drevo,« je rekel nato prav tako tiho Barber. »Saj so vendar mačke, to ti plezajo in skačejo kakor nič.«

»Toda tam smo najbolj na varnem.« Dobbs je vztrajal pri svojem načrtu. Previdno je tipal okrog sebe in se po dveh korakih dotikal do maha-gonijevca. Ni dolgo premišljeval, začel je kar plezati nanj.

Komaj je Indijanec opazil, kaj se je zgodilo, je že bil pri drevesu, samo da bi ne bil poslednji. Precej hitro je sledil Dobbsu na drevo. Torbo iz ličja je vzel s sabo, Barber ni maral ostati sam spodaj in tako je tudi on splezal za njima.

Ko so se vgnezdili, kolikor se je pač v temi dalo, so se privikrat malo oddahnili in mirneje presojali svoj položaj. Tu so se vendar varneje počutili kakor na tleh. Barber je imel popolnoma prav, ko je rekel: »Spodaj bi nas tiger odvelel. Tu pa se lahko držimo za drevo.«

»Držimo že,« je menil Dobbs. »Toda nogo ali roko nam prav lahko odtrga.«

»Bolje, kakor če bi me vsega pograbil,« je rekel Barber.

Zmeraj bolj so postajali utrujeni, a bali se niso več tako.

Sobota, 17. 5.: 18.00: Dvorak: Slovenski plesi; 18.15: Politični pregled; 19.00: Po svetu okrog; 21.00: Domači zvočki; 21.30: »Od sobote do sobote«; 22.30: Lahkih nog nocoj.

Nedelja, 18. 5.: 8.30: Za naše kmetovalce; 9.00: Mladinska oddaja: V pomladi življenja; 13.45: Glasba po željah; 16.30: Vesela nedelja v besedi in zvoku; 17.50: Z mikrofonom med našim ljudstvom; 19.15: Sportna poročila.

Ponedeljek, 19. 5.: 14.00: Vedre melodije za male orkestre; 14.35: Poje kvintet »Niko Stritof«; 18.15: Jazikovni pogovori; 19.00: Uganite, kaj igramo; 21.00: Slušna igra: Mulat; 22.00: Večerni koncert komorne glasbe.

Torek, 20. 5.: 14.00: Igra orkester JLA iz Portoroča; 14.35: Slovenske narodne poje Dana Ročnik in kmečki trio; 18.10: Kulturni razgledi; 20.00: G. Pucinski »Madama Butterfly« — Opera v 2. dejanju.

njih in 3. slikah.

Sreda, 21. 5.: 14.00: Iz glasbene zakladnice Smetane in Cajkovskega; 14.35: Istrske in primorske narodne poje Branko Medanič, pri klavirju Zdenko Peharda; 18.00: C. Frank: Simfonične variacije; 18.15: Iz tiska zamejskih slovencev; 19.00: A. Dauter: Pisma iz mojega mlina; 21.00: Poje komorni zbor radia jug. cone Trsta pod vodstvom Mirana Hasla.

Četrtek, 22. 5.: 14.00: Igrajo godbe na pihala; 14.35: Slov. narodne poje Danica Filipič in F. Koren na harmoniko spremlja Avgust Stanko; 17.30: P. I. Cajkovski: Slavostna uvertura 16.12; 17.45: Iz zgodovine naše narodne revolucije; 18.00: Hrvatski kulturni pri-log.

Petek, 23. 5.: 14.35: Iz slovenske in hrvaške glasbene lirike, poje tenorist Jože Sutej; 18.15: Zdravje in dom; 19.25: Slavenske narodne pesmi; 19.00: Literarni obzornik.

Vodoravno: 1. prerijaska pokrajina v Kanadi, 9. osamel, izločen, 19. igralec loterije, 11. obala, obrežje, breg (lat.), 12. siv, 13. osebni zaimsek, 14. arabski zrebec, 16. kratica za ljudski odbor, 17. hiter, nagel, 19. jezero na skrajnem severozahodu Rusije, v pokrajini Kareliji, 20. liturgični izraz, 21. dva različna soglasnika, 23. vzklík, 24. predlog, 25. zemlja, 27. trenuten gib, 28. otočje v Arabskem morju, 31. mikenski kralj, 32. starogrški otok v Saronskem zalivu.

	2	3	4	5	6	7	8
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							
21							
22							
23							
24							
25							
26							
27							
28							
29							
30							
31							
32							

Navpično: 1. znani jugoslovanski državnik, 2. otočje v Atlantskem oceanu, 3. glasbeni pojem, 4. vrsta zemlje (množ.), 5. del proge, 6. skica, 7. mesto v Svici, ki leži ob izstopu Rena iz Alp, 8. človek-slovje, 14. značilen okus in vonj, 15. grški bajeslovni junak, 17. vrtna lopa, 18. reka v Angliji, 22. mokrta, 24. blazinjak, 26. slonov zob, 27. blagi, dobrosrčni, 29. starogrški novce (dvojina), 30. produkt goranja.

Vodoravno: 1. Stritar, 7. Oto, 8. komik, 10. retor, 18. rt, 19. enota, 21. moka, 22. era, 24. opita, 26. Roš, 27. nivo, 29. ikona, 31. lp, 32. agava, 34. Amalija, 36. elite, 38. imeti, 39. arome, 41. lna, 42. asienta.

Navpično: 1. Stele, 2. Torino, 3. ik, 4. top, 5. Amor, 6. ritem, 7. osa, 9. Kotor, 10. intrige, 11. Ezop, 13. pokolji, 14. arena, 15. Atika, 17. rašpa, 20. atomi, 23. Avala, 25. Anamit, 28. ovira, 30. Alena, 33. Atos, 35. ita, 37. Evi, 40. e e.

Med reševalce, ki so nam poslali pravilno rešitev križanke iz 18. številke našega lista, smo razdelili dve knjižni nagradi. Nagrade prejmeta Branko Kebe iz Cerknice pri Rakeku in Marta Zuri iz Tolmina.

Podjetje »Fruktusa d. d. v Kopru je stopilo v likvidacijo s 1. I. 1952 po rešitvi izredne skupščine delničarjev z dne 18. I. 1952.

Vabimo vse dolžnike in upnike, da poravnajo svoje dolgeve, oziroma prijavijo terjatve v nepreklicnem roku 30 dni po objavi v Uradnem listu IOLO, sicer bo stanje po knjigah veljalo kot pravilno. Po izteku gornjega roka se reklamacije ne bodo upoštevale in dolgeve bomo izterjali arbitražnim ali sodnim potem.

Likvidacijska komisija
»Fruktusa d. d.

Ana Krašovec, roj. Vovk, rojena 29. VI. 1887 v Ospu, stanujoča v Ospu št. 79, preključujem svojo osebno izkaznico št. 39675/125, izdano od KLO Osp.

Dora Vodopivec, roj. Desko, rojena 1. I. 1913 v Ospu, stanujoča v Ospu št. 40, preključujem svojo osebno izkaznico št. 39615/65, izdano od KLO Osp.

SKUD POSTNIH USLUŽBENCEV
iz Ljubljane priredi
KONCERT društvenega orkestra
dne 17. maja 1952 v Postojni
Začetek točno ob 19.30 v Kult. domu.

Medsebojna spoštovanje je temelj prijateljstva

Nekaj vsakdanjega, hkrati pa čudnega je to, da menijo ljudje, da smejo biti zaradi tega, ker so s kom v bolj zaupnih odnosih, bolj prosti in brezobzirni v medsebojnem občeivanju. Toda ravno nasprotno je res: čim tesneje so vezi prijateljstva, tem bolj bi morali biti obzirni drug do drugega. To me velja samo za prirojeno sorodstvena razmerja, ampak tudi za zakonske, ljubezenske, prijateljske in druge zveze, ki so osnovane na medsebojni naklonjenosti.

Prav nič ni redkega, da drobna besedica »tik«¹ ki ljudi v nagovoru zbližuje, ljudi v resnici bolj in bolj oddaljuje. Pogosto se dogaja, da postanejo ljudje, ki so si bili najboljši prijatelji, dokler so si pravili »tik«, največji sovražniki, ko si pravijo »tik«. Zakaj? Zato, ker ta ali oni, ali pa oba, sčasoma prekoračita tisto mejo, ki je prej tako lepo ležala med njima.

Zavedati se moramo, da vsakdo ne prenese zaupnosti, ali bolje rečeno, malokdo jo prenese. Veših skupno bivanje, poznanje navad, slabosti in napak drugega kaj lahko ubije medsebojno spoštovanje. Ta ali oni se čuti upravičenega drugega kritizirati, misli, da mu dela le dobro, če ga hoče preustroiti po svojem, če išče napake na njem, v njegovih besedah in dejanjih — skratka, tista spoštljiva razdalja, ki je prvi pogoj za trajno prijateljstvo, izgine.

Morda bo kdo ugovarjal, češ da je pravica ljubezni in prijateljstva ravno ta, da smemo drug drugemu odkrito in pošteno povedati svoje mnenje. Res je, toda samo tedaj če to mnenje zahteva in če vemo, da bo resnico tudi prenesel. Vendar je lepše in boljše, če dajemo ravno nasproti ljudem, ki so nam pri srcu, besede na zlato tehtnico kajti nič ne žali bolj kot brezobzirna kritika ljudi, o katerih smo mislili, da nas razumejo z ljubeznijo.

Misli o ljubezni

Ljubezen nima let. Ona se vedno poraja. (Pascal)

*
Edino ljubezen sama ima vero, ki odrešuje svet. Razum ima samo dvom, ki rahlja skupnost sveta. Ljubezen je silistična, razum analitičen.

Vsak misli, da zna ljubiti. V resnici pa je malo ljudi, ki se naučijo te redke umetnosti in še manj oni, ki jo obvladajo.

Duh išče vedno popolne resnice, srce vedno popolne ljubezni.

Frank Crane

ZAHVALA

Za srečen izid kirurške operacije se tovarišice Vittoria Costa zahvaljuje primariju bolnice v Izoli dr. Alojziju Štruklju, zdravniku polkovniku Vasi Ištutu in asistentoma dr. Pavlu Turku in Guerrinu Dobrilli.

Družini Costa in Spagnoletto.

Medsebojno spoštovanje motijo največkrat prestopki iz ljubezni: ljubosumnost, ki ustvarja iz zakona pekel, napačna častihlepnost medsebojni nespornost, ki pretvarja ljubezen in prijateljstvo v sovraštvo.

Ljubezen in prijateljstvo lahko trdno stojita le, če sta trdno naslonjena na neomažena stebra spoštovanja in obzirne zaupnosti. Ljudje velikokrat mislijo, da lahko delajo v krogu zaupnih in prijateljskih oseb, kar hočejo. Toda ravno pred ljudmi, ki jih cenimo — in to so vendar tisti, ki jih ljubimo — ne smemo biti brezobzirni

in razbrzdani, ne smemo iti predaleč v svoji zaupljivosti in kritičnosti, tako da jih žalimo.

Zakaj se zlomi toliko prijateljstev? Zato, ker je šel ta ali oni predaleč v svoji kritičnosti in obsojanju prijatelja, ko je ta pričakoval pomoč in razumevanje.

Zakaj se razbije toliko zakonov? Pred poroko sta se tako dobro razumela, toliko obzirnosti, skrbne pozornosti in spoštovanja je bilo v njunih odnosih. Po poroki pa sta mislila, da to ni več potrebno, ne menita se več niti za najosnovnejše dostojnosti v vsakdanjem medsebojnem občeivanju.

POLETJE IN MOLJI

Poletje je najplodovitejši čas za molje, zato jim napovemo boj! Kakor vam je gotovo znano, so molji veliki sladkosnedeži in jim gredo v slast ravno naše najboljše obleke, lepo mehko volneno blago in kožuovina.

Najbolj znana sredstva za boj proti moljem so: kafrin, poper, naftalin ali kemični preparati. Toda pogosto slišimo tožiti, da to ali ono sredstvo ni pomagalo. Navadno se izkaže, da ni bilo krivo sredstvo, ampak gospodinja. Pozabila je reči prej temeljito izteptati in očistiti vse madeže. Ravno mastni madeži so zalegi moljev najbolj priljubljeni. Tudi skrbno skriti moramo vse, kajti molji priljublja svoja jajčeca prav tam, kjer po navadi ne krmajmo.

Vsako sredstvo zoper molje, pa naj bo navaden naftalin ali kaj drugega, deluje samo v omejenem krogu in sveži zrak ne sme imeti čaja dostopa, kajti tudi moljeva ličinka ga potrebuje za dihanje.

Najprej moramo omaro za obleko dobro izbrisati z vlažno krpo, najbolje z raztopino formalina. Nič volnenega, kakor so šali, rokavice in podobno ne sme ležati kar tako raztreseno po omari. Te reči moramo trdno zaviti v več plasti časopisnega papirja, v katerega smo dali sredstvo zoper molje. Da bo uspeh čisto zanesljiv, moramo omaro enkrat na mesec desinficirati s salmijakovcem, ki rečem ne škoduje.

Ureja uredniški odbor. - Odgovorni urednik Milko Stolja. Tiska tiskarna »Jadrana«¹ v Kopru.

Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorijeva ulica 26, tel. 170, poštni predal 2. - Stevilka tekočega računa pri Istrski banki v Kopru 06-909-171. Podružnica: Postojna, Gregorčičev drevored 5.

Letna naročnina 500 din, polletna 250 in četrtletna 130 din.

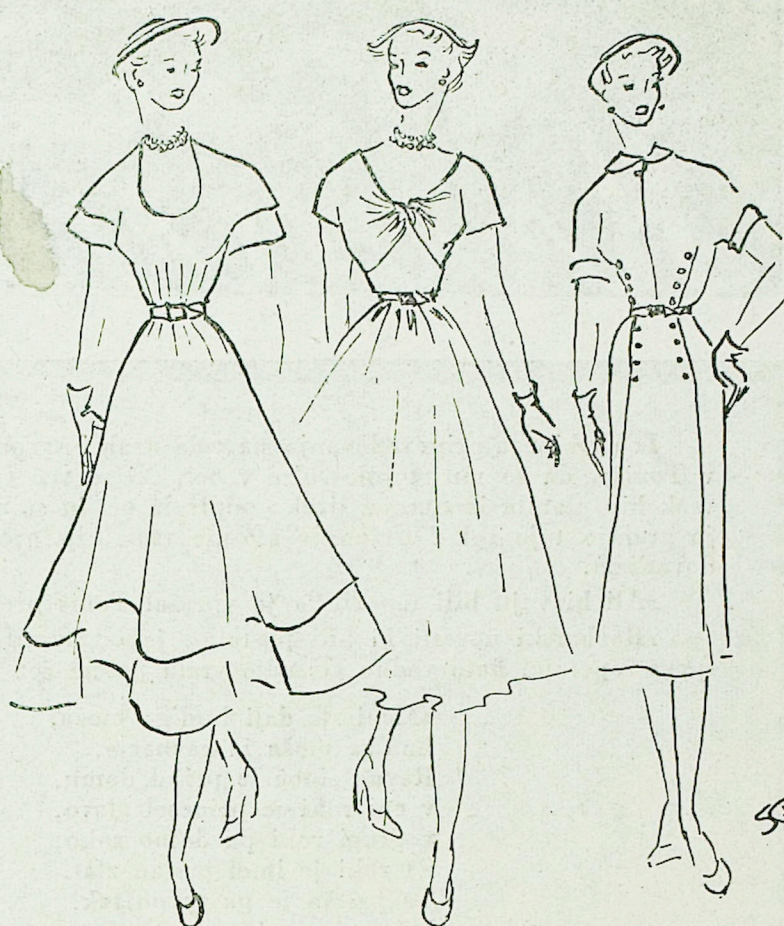
je in ne zapuša nobenega duha. Kupljeno tekočino razredčimo z enakimi deli vode, jo nalijemo v skodelico in postavimo v omaro, da izhlapeva. Sicer pa moramo omaro vedno dobro zapirati da se molji ne morejo vanjo vgnezditi

Praznične obleke

Nekoč si nismo mogli predstavljati praznične obleke drugače, kot iz svile, žameta ali čipke. Dandanes pa obstojajo tudi obleke, res lepe obleke iz bombažastega blaga, ki kljub temu služijo najbolj slavnostnemu namenu. Kako je to mogoče? Iz sledečega vzroka: današnje modo ustvarjajo predvsem linija in barva. Darja to lažje razumemo, se samo spomnimo na prenapolnjene obleke koncem prejšnjega stoletja, kjer se je linija izgubila pred vsakovrstnimi okraski.

Torej kot smo rekli, linija in barva! Mislimo, da ni težko najti 5 m rjavkastega blaga, posutega z be-

MODNI POMENKI

Naslednja obleka je iz črtastega blaga. Zgornji del je kakor zavezan ter nabran ob izrezu. Krilo je ob pasu nabrano v naborke; v primeru, da je postava močnejša, pa položimo te naborke v majhne gube.

Tretja skica predstavlja preprosto ozko obleko, ki naj bo temna; okrasuje jo vrsta gumbov ob prsnem posnetku. Ta obleka nadomestuje drugih deset; ako ji dodamo živobarven bolero, ali rumeno jopico, ali šopek cvetja, ali drugo barvni pas ter enako ruto, ali ogrlico biserov, ali ne vem kaj še, vedno boste imeli drugi, nov izgled.

K tem oblekam pristojajo gladki črni čevlji.

Sonja Mikuletič-Palme

Športne zanimivosti

O razvoju športa in telovadbe na Tolminskem

Glede na to, da se italijanske okupacijske oblasti miso brigale za razvoj telesne vzgoje med prebivalstvom, so stali Tolminci po osvoboditvi pred težko in odgovorno nalogo. Čeprav so morali začeti takorekoč iz nič, so se kmalu pokazali uspehi. Najprej so formirali nogometni aktiv, ki so ga leta 1946. reorganizirali v nogometno društvo. Vendar je to društvo še pred svojo ustanovitvijo izgubilo igrišče, ki ga je dalo kljub vsem ugovorom preorati poverjeništvu za kmetijstvo. Nogometaši so si morali urediti zasilno igrišče in lahkoatletsko stezo, kar je seveda precej zaviralo sistematičen in kvaliteten trening.

Na tem igrišču je začel z učenjem lahkoatletskih panog fizikalni učitelj Mirko Fili, ki je žrtvoval za to delo nad polovico svojega prostega časa in mu gre za njegovo požrtvovalno delo, vse priznanje. Na tem igrišču je odkril tudi sedanjo slovensko rekordko Uršičevo. Pod njegovim vodstvom so tolminski lahkoatleti — mladinci in mladinke — hitro napredovali in leta 1948. osvojili na republiškem prvenstvu dve prvi mesti.

Ves ta čas so se tolminski športniki še naprej borili za primerno igrišče in končno so začeli z urejanjem prostora na Brajdi. Za planiranje prostora in urejanje lahkoatletske steze so porabili 45.000 din. Leta 1949 so pričeli misliti tudi na gradnjo telovadnega doma vendar je vse skupaj zaspalo, ker odgovorni forumi niso odobrili prvotnega načrta.

Sportno društvo Tolmin šteje danes okrog 100 članov, od tega 70 aktivnih. Društvo ima več sekcij med katerimi je bila v zadnjem času najbolj aktivna smučarska, ki je organizirala med drugim tudi tekmovanje pionirjev, mladincev in članov v tekih, skokih in smuku. Veliko je tudi zanimanje za namizni tenis, košarko in odbojko.

Društvo posveča zlasti veliko pozornost pionirjem.

V Tolminu so letos ustanovili tudi telesno vzgojno društvo Partizan. Društvo ima svojo telovadnico v ljudskem domu, ki služi tudi drugim namenom. Kmalu ko je začel Partizan v tej telovadnici z vajami, so jo napolnili s predmeti, ki so jih poslali za prizadele na Tolminskem, s čemer je bilo društvo precej oškodovano. Društvo se razen drugega bori tudi s pomanjkanjem rekvizitov. Te so sicer v začetku imeli, vendar so jih pozneje dali v uporabo železničarskemu tehnikumu iz Pulja, ki je pa z njimi zelo neodgovorno ravnal. Precej rekvizitov so uničili, nekaj pa so jih enostavno odpeljali s seboj.

Zaradi precejšnjega pomanjkanja denarja društvo ne more izvesti vseh svojih načrtov. Zlasti je občutno pomanjkanje prednjakov v zadnjem času so izvedli občinski mladinski festival, pridno pa se pripravljajo tudi za okrajni mladinski festival, pomladanski kros in za okrožni telovadni festival v Ajdovščini.

T.D.

Na oblastnem nogometnem prvenstvu so se Tolminci v prvih tekmah slabo izkazali in niso niti ene tekme odločili v svojo korist. Njihova dobra stran je borbenost in požrtvovalnost, slaba pa netočno kombiniranje in neizkoriščanje zrelitih situacij pred nasprotnikovimi vrati.

Na domačem igrišču so Tolminci igrali neodločeno 0:0 s Sežano in Solkanom, z Gorico pa so izgubili z 2:3. Tudi tekmi v Ajdovščini in Sežani so izgubili s tesnim rezultatom: v Ajdovščini z 0:1 in v Sežani z 2:3.

J.R.

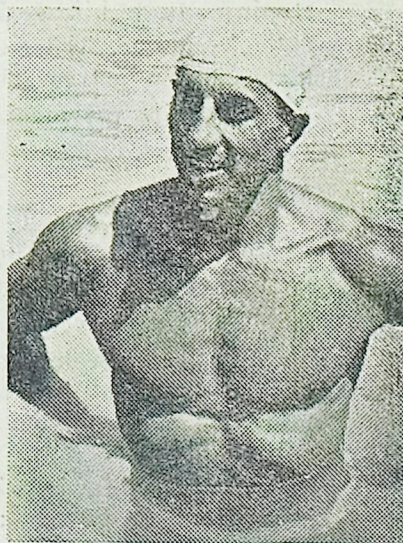
Planinsko-alpinistično društvo v Postojni je sklenilo, da bo začelo v novi sezoni bolj aktivno delati. Or-

ganizirali bodo več taborenj, katerih pa se bodo udeležili le tisti člani, ki so pokazali primerno požrtvovalnost pri delu za razvoj alpinizma. Razen tega bodo organizirali izlete v bližnje hribe in daljše napornejše ture v Alpe. Letos se bo potrebno tudi bolj pobrigati za koč na Nanosu, ki je bila lani pasivna, delno po krivdi društva, ki je premalo poskrbelo za propagando.

M.P.

Na tridnevnem tekmovanju slovenskih strelcev za sestavo državne reprezentance za svetovno prvenstvo in olimpiado so dosegli 13 novih rekordov. Najbolj se je izkazal Franc Planinc, ki je v streljanju s švicarsko vojaško puško leže dosegel 185 krogov.

V košarkarski ekipi ZDA, ki bo nastopila na olimpiadi v Helsinkih, bo igralo sedem članov kluba Kansas. Največji med njimi je Bob Kurland, ki meri 213 cm.

TROJANOVIC, član »Mornarja«, ki je pred kratkim dosegel nov jugoslovanski plavalni rekord na 200 metrov prsno v času 2:39,9, se pridno pripravlja za nastop na olimpijadi.

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK OŠPICE

Otroške bolnišnice sprejemajo otroke z ošpicami edino v primeru komplikacij. Bolnišnice se branijo ošpic: 1. zaradi tistih svojih bolnikov, ki najbolj kužno otroške boleznijo še niso preboleli, iz strahu pred hišnimi epidemijami in 2. iz obzira do ošpičnih bolnikov samih. Prej kot drugod se okužujejo mali rekonvalescenti prav v bolnišnicah z drugo ali tretjo boleznijo, ki so ji ošpice utrle pot.

Bolnišnice ne pomagajo — pravega zdravlila ni — izbruh ošpic za časa prvih usodnih znakov (vročina, vnetje oči, kašelj) ni več mogoče preprečiti — bolezen je pa resna. Ali moremo za bolnika z ošpicami sploh kaj storiti?

Ošpice dokazujejo velik pomen dobre nege. Nege v prvem tednu bolezni, dokler ima otrok visoko vročino in značilni izpuščaji in nego po navzečni prestani bolezni. Prvo zdravlilo pri ošpicah je postelja. Ob pravi času — to je

od porasta vročine in vsaj še dva dni po padcu vročine — in na pravem mestu, to je na primerno zračnem, svetlem, suhem in mirnem kraju je obdržala postelja svojo preizkušeno zdravilno moč.

Drugo zdravlilo je pravilna prehrana. Predvsem bolniku ne smemo vsiljevati. Otroci pri ošpicah tudi tri do štiri dni takorekoč ne jedo, temveč v glavnem le pijejo. Ne smemo jim kratiti tekočine, ki naj bo hranilna (sladkana) in zdravilna (limonada, kuhano sadje). Kmalu po padcu vročine je treba hraniti močno izčrpanega otroka čim bolje.

Tretje zdravlilo je potrpljenje. Po zakonu imajo matere pravico, da izostanejo iz službe radi boleznimi otrok. Vsaj teden dni po ošpicah otroci ne smejo v šolo in med druge otroke. Prav posebno jih je treba varovati stika s kakršnimkoli bolniki.

Zdravljenje komplikacij prepustite zdravniku. Pametno je, da ga pokličete poprej kot ste opazili, da so te nastale. (Konec)

Krvari jezdec

FRANCE BEVK

Iz Urškega pripovedovanja sta vela strah in groza, ki je prehajala v Toniša, da so mu stopile solze v oči. Ni se več čudil, da je Anica vsak hip planila iz spanja, široko odpirala oči in se zdrizala, kakor da jo grabijo tuje roke. Urška je morala vsak hip prenehati s pripovedovanjem.

»Ali bi vaju bili umorili?« je vprašal Toniš preprosto.

»Ravbarski nevesti bi bili postali,« je odgovorila Urška. In ji je sprva šepetaje, nato vedno glasneje vrela pesem čez ustnice:

»Meni ste dali hud'ga moža,
hud'ga moža in ravbarja.
Ravno sinoč je prišel domu,
v eni roki je prinesel glavo,
v drugi roki pa desno roko,
na roki je imel prstan zlat.
Ta prstan je pa ravno tak,
kakor je moj'ga brateca,
ki sem mu ga šenkala
na žalostni moj' ohceti...«

Anica se je na pol predramila. Kakor v sanjah je segla v pesem in šepetala:

»... ki sem mu ga šenkala
na žalostni moj' ohceti...«

Nato se je popolnoma zdramila. Toniš jima je ponudil močnika. Anica ga je samo pokusila, nato je zopet začumela, tresla jo je vročica.

Prenesla sta jo v kočo. Toniš jo je položil na svoje ležišče in jo zagrnil z odejo. Urška je jokala ob nji in jo prosila: »Anica, ne umri! Ne puščaj me same!« Anica pa je v vročičnih sanjah krilila z rokami: »K materi! K materi!« Urška je bila na te besede še bolj neutolažljiva: »O, uboga mati je mrtva! Kdo jo bo pokopal?«

Naslednji dan je Anico popustila vročica, gledala je, kakor da razbira iz spomina vse, kar se je zgodilo, in se ji vse le polagoma prebujala v zavest.

»Pojmo!« je dejala. »Kam?« jo je vprašala Urška. A Toniš: »Od katere strani sta prišli?«

In nista vedeli niti strani neba, odkoder so ju v begu prinesle stopinje. In je bilo še hujše, da nista imeli doma.

»Nimava več doma,« je Urška zatožila. »Nimava več očeta ne matere. Hiša je zgorela, oče in mati sta mrtva.«

»Ostanita pri meni,« ju je prosil Toniš. »Ostanita!«

Nista rekli, da ostaneta, a sta ostali. Kam naj bi bili šli?

10.

Goriški grof Henrik, ki se je mudil v večnih bojih ob Tilmentu, je gledal v razpet zemljevid pred seboj, močil suhe ustnice z vinom in mlaskal z jezikom.

Dan je bil čemerren, oblaki so viseli nizko pod nebom in delali okolico turobno. Dasi mu je bila srečna ugodna, so se ga lotevale težke misli. Na sivem platnu šotora so se nabirale kaplje vlage in polzele navzdol.

V odprtini se je prikazala senca, pred njim je stal pisar, ki se mu je priklonil in povedal:

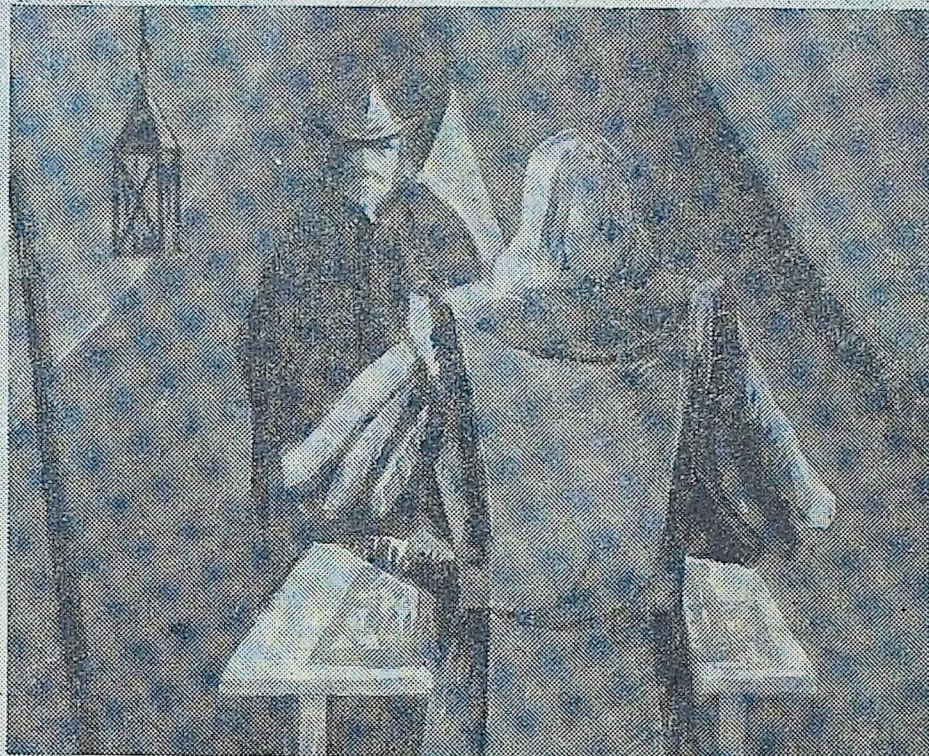
»Sél je prišel.«

»Odkod?« je vprašal grof mračno.

»Iz Tolmina.«

»Iz Tolmina?« se je zavzel Henrik. »Kakšne novice prinaša?«

»Po obrazu mu sodim, da slabe,« je odgovoril perogrizec. »Dejal je, da mora govoriti z vami.«

»Slabe?« je poskočil grof in zadel z glavo v razpeto platno. »Naj vstopi!«

Sél je vstopil v prašni obleki, v blatnem obuvalu, pokrit s črno skorjo čez in čez. Priklonil se je in stal nekaj trenutkov, ne da bi spregovoril.

»Ali ti je jezik prirastel na nebo?« je vprašal grof osorno.

»Tolmin je padel.«

To je bilo vse, kar je sél vedel povedati. To je bilo zadosti, zakaj grof je poskočil, kakor da ga je pičil modras.

»Tolmin? Kaj pa ste delali? Kje je Bojan?«

»Odšel je v Gorico,« je sél odgovoril samo na zadnje vprašanje.

»Res,« je priznal grof, »jaz sem ga poslal.«

Razmišljal je položaj, v katerega je zaradi tega zašel. Odkrhnjen mu je bil le kosček, a dragocen kosček sveta, na katerega je polagal posebno važnost.

»Kdaj so vas napadli?«

»Ponoči. Bilo jih je mnogo; hoteli so zažgati Dvor... Komaj sem ubežal skozi njihove vrste.«

»Ali so posadko pobili?«

»Vso,« je dejal sél, »le jaz in še dva smo se rešili.«

»Ali so zažgali vas?«

»Dve hiši sta goreli, na poti iz Čedadu so zažgali tri.«

»Odpočij se!« je ukazal grof. »Jutri naj ti dajo drugega konja; jezdil boš v Gorico in nesel pismo Pavlu Bojanu.«

Sél se je priklonil in odšel. Grof Henrik pa je znova stopil k zemljevidu in položil svoj debeli kazalec na Tolmin, kakor da je mravlja, ki bi jo rad zmečkal, levico pa je stisnil v pest.

* * *

Patrijarhovi vojaki so po zmagi še sedem dni ostali v Tolminu. Njihova lahka, zvižajna zmaga jih je pijanila. Med vojaki Pavla Bojana je bil plemič, ki jim je ponoči odprl vrata; tako je prvi voj zasedel Dvor in Kozlov roh. Poklali so vse vojake, galjote in hlapce, le dekleta so pustili za svojo zabavo. Gastaldo Feliks je čakal z glavno vojsko, ki je prihajala od Kobarida in ena njena veja od Volč, kamor je bila dospela iz Čedadu. Ta ni imela ničesar več storiti. In ker je bil večer in se na tolminskih klancih in na vrtovih, kjer so se utaborili, nič več ni videlo, so zažgali dve hiši, na vsaki strani po eno, da sta svetili. Ker veter ni pihal, se druge hiše niso vžgale; novih ni bilo treba ponetati, zakaj vzšel je mesec, ki je svetil na pol pijanim lane-knehtom.

Ti so se bahali, si izmišljali strašne napore in zmage, ker se jim je zdelo čudno, da z meči ali s sulico še genili niso in jim je samostrel nedotaknjen čepel na hrbtu. Pripovedovali so, da jih je pri Volčah pričakala oborožena vojska, ki so jo pobili do zadnjega moža, ne da bi imeli kakega ranjenca, ne da bi se bili poskropili s sovražnikovo krvjo. Pri Volčah pa tisti čas ni bilo nobenega mrliča. Dvajsetorica galjetov in hlapcev, ki so jih pobili v gradu in na Dvoru, so zmetali na slamo in jih hodili gledat. Gohezdali so in čekali, napihnjeni in samozavestni, kakor da so se odprle vse zatvornice njihove govornice.

Tolminci so trepetali in jokali pred njimi, zakaj prejemale so batine, ker se niso bili uprli prejšnjim gospodarjem, ki niso bili od Boga. Gospod Anton je prišel mimo in potolažil Tolmince, da bo nove gospodarje prej ko slej vrag vzel: čedadskim in oglejskim galjotom pa se je lagal. »Ali ne vidite,« jim je dejal, »da je polovica ljudi manj, ker so jih Bojan in njegovi žive pozrili?« Tolminci pa so kleli, ker so med novodošleci spoznali Feliksa in nekatere druge obraze, ki niso obetali dobrega, temveč palico in bič, mesto desetih snopov ob žetvi trinajst in druge nevedčnosti in nadloge.